

Vergaderjaar 2007–2008

31 444 IXB

**Jaarverslag en slotwet ministerie van Financiën
2007**

31 066

Belastingdienst

Nr. 8

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

Vastgesteld 3 september 2008

De vaste commissie voor Financiën¹ heeft op 24 juni 2008 overleg gevoerd met minister Bos van Financiën en staatssecretaris De Jager van Financiën over het **jaarverslag 2007 van het ministerie van Financiën**.

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Blok

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Vente

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Vendrik (GroenLinks), Blok (VVD), voorzitter, Ten Hoopen (CDA), ondervoorzitter, Weekers (VVD), Van Haersma Buma (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Irrgang (SP), Luijben (SP), Kalma (PvdA), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Cramer (ChristenUnie), Van der Burg (VVD), Tony van Dijck (PVV), Spekman (PvdA), Heerts (PvdA), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Tang (PvdA), Vos (PvdA) en Bashir (SP).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Halsema (GroenLinks), Remkes (VVD), Jonker (CDA), Aptroot (VVD), Jan de Vries (CDA), Van Hijum (CDA), Mastwijk (CDA), De Krom (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Pechtold (D66), Kant (SP), Ulenbelt (SP), Van der Veen (PvdA), Smilde (CDA), Anker (ChristenUnie), Nicolai (VVD), De Roon (PVV), Van Dam (PvdA), Smeets (PvdA), Karabulut (SP), Thieme (PvdD), Heijnen (PvdA), Roefs (PvdA) en Van Gerven (SP).

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Financiën

Dinsdag 24 juni 2008

Aanvang 16.00 uur

Voorzitter: Blanksma-van den Heuvel

Aanwezig zijn 8 leden der Kamer, te weten:

Irrgang, Tang, Vendrik, Tony van Dijck, Cramer, De Nerée tot Babberich, Remkes en Blanksma-van den Heuvel,

en de heer Bos, minister van Financiën, en de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het jaarverslag 2007 van de Nationale Schuld (IXA) (31444-IXA, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag 2007 van de Nationale Schuld (IXA) (31444-IXA, nr. 2);**
- **de wijziging van de begrotingsstaat van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2007 (slotwet) (31444-IXA, nr. 3);**
- **het jaarverslag 2007 van het ministerie van Financiën (IXB) (31444-IXB, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag 2007 van het ministerie van Financiën (IXB) (31444-IXB, nr. 2);**
- **het jaarverslag en de slotwet van het BTW-compensatiefonds 2007 (31444-G, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag 2007 van het BTW-compensatiefonds (G) (31444-G, nr. 2);**
- **de wijziging van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds (G) voor het jaar 2007 (slotwet) (31444-G, nr. 3);**
- **het Beheersverslag Belastingdienst 2007 en het Bedrijfsplan 2008-2012 (31200-IXB, nr. 19);**
- **de halfjaarlijkse rapportage van de vereenvoudigingsoperatie Belastingdienst (31066, nr. 48).**

De **voorzitter**: Wij zullen dit overleg in twee delen houden. Bij het eerste deel zal de minister van Financiën aanwezig zijn. Daarin zullen de jaarverslagen aan de orde komen en de onderwerpen niet zijnde de belasting. De staatssecretaris zal vanaf half zes aanschuiven. Dan zijn ook de onderwerpen met betrekking tot de Belastingdienst aan de orde.

Alvorens wij beginnen geef ik het woord aan de heer Cramer, rapporteur over de jaarverslagen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter.

Namens de commissie zal ik ingaan op de kwaliteit van het jaarverslag van Financiën. De andere onderdelen zijn meer politiek en zullen ook door de collega's, naar ik aanneem, stevig bij de oren worden gepakt.

Vorig jaar heeft de commissie stevig met de minister van gedachten gewisseld hoe wij in het kader van de VBTB-operatie kunnen komen tot een betere verslaglegging. Daarbij is geconstateerd dat de wijze van beoordeling zo fijnmazig is, dat je je moet afvragen of het wel de juiste beoordeling is. De minister heeft toen aangegeven, met de Algemene Rekenkamer te willen overleggen of op het gebied van beoordeling zodanige winst kan worden geboekt dat beter tegemoet wordt gekomen aan de doelstellingen van de VBTB-operatie. Wij kunnen constateren dat dit is gebeurd, aangezien aan een drietal jaarverslagen op experimentele basis anders vormgegeven is met een positief oordeel over deze wijziging van de Rekenkamer zelf.

Een tweede constatering vorig jaar was dat in andere jaarverslagen de beleidsprioriteiten zijn voorzien van conclusies, maar dat deze ontbraken in het verslag van Financiën. Ook daar is dit jaar verandering in gekomen, aangezien in het verslag over 2007 bij vier van de zes beleidsprioriteiten een beleidsmatige conclusie staat. Bij twee beleidsprioriteiten staan deze conclusies nog niet, namelijk bij 2. Het stimuleren van duurzame consumptie en productie en bij 4. Corporate governance. Voor de eerste zou kunnen gelden dat deze dermate filosofisch van aard is en eigenlijk gericht op het geheel van de kabinetsperiode, dat het de vraag is of je nu al een conclusie kunt trekken. Als je een prioriteit zelf stelt, maar deze vervolgens niet zodanig inkleurt dat je tussentijds kunt meten, heb je niet zoveel aan zo'n prioriteit. Mijn vraag aan de minister – ik hoop dat de staatssecretaris daar straks ook antwoord op wil geven, want ook in zijn portefeuille heeft hij nadrukkelijk met deze prioriteit te maken – is om in dit overleg toch de beleidsconclusie over 2007 te verwoorden en de toezegging te doen om dit in het volgende verslag verder uit te werken.

Over beleidsprioriteit 4. Corporate governance is recentelijk nog gesproken in deze Kamer. Ook daarvoor geldt dat uit de resultaten over 2007 een hoofdlijn te destilleren moet zijn. Wil de minister hier in zijn beantwoording op ingaan?

Zoals toegezegd bij de jaarrekening vorig jaar, zou de minister ook vooruitblikken in de conclusies voor het

lopende jaar. Ik vraag de minister vandaag deze toezegging dan maar mondeling na te komen. Een belangrijk onderdeel in de beoordeling van het resultaat op de drie H-vragen is hoe doelstellingen, prestaties en middelen zijn verantwoord in het jaarverslag. Uit de tabel die de Algemene Rekenkamer hiervoor heeft gemaakt, blijkt dat er in 2007 daadwerkelijk progressie is geboekt. Werden de middelen al voor 100% verantwoord, ook de scores op de andere onderdelen zijn gestegen. Belangrijk daarbij is dat wanneer geen beoordeling gegeven wordt, als positief geldt dat wordt uitgelegd waarom er geen oordeel of indicator aanwezig is. Comply or explain en in dit geval explain. Maar zoals gezegd, een groei van 10% onder het kopje doelstellingen is mooi en een groei van pakweg 30% onder de titel explain bij de prestaties is zonder meer een vooruitgang. Groei bij de echte verantwoording kunnen wij misschien wel sneller willen, maar moet misschien ook wel zijn tijd hebben. Voor 2008 is een groei in concrete informatie van 20% te zien. Nog een keer zoiets en wij zitten al bijna op 100% van het totaal.

Met het onderdeel explain heb ik altijd meer moeite, want dan vraag ik mij oprecht af of wij wel de goede indicatoren hebben. Denkt de minister dat met de alternatief vormgegeven beleidsverslagen de mogelijkheden om compleet te verantwoorden, groter zijn? Uit een rondje langs de beleidsverslagen blijkt dat pakweg voor een vijfde van de jaarverslagen geldt dat op onvoldoende wijze inhoud is gegeven aan de afspraak om meer beleidsinformatie op te nemen en de verantwoording compleet te maken. Zelfs de algemene verantwoordingsbrief van de minister-president gaat daar mank aan. Ik zou de minister, evenals overigens vorig jaar, opnieuw willen aanspreken op zijn verantwoordelijkheid als coördinerend minister om ervoor zorg te dragen dat de kwaliteit op dit punt echt verder omhoog gaat. Kan hij aangeven, nu hij over het voorliggende beleidsverslag over 2007 geen doorkijkje heeft gegeven naar 2008, hoe de Kamer volgend jaar de voortgang van de beleidsprioriteiten kan beoordelen?

In het beleidsverslag zijn nieuwe indicatoren opgenomen voor de tweede operationele doelstelling van de Belastingdienst. En dan zeg ik het maar in mijn eigen woorden: het bevorderen van de belastingmoraal. Hoewel de Algemene Rekenkamer positief is over deze indicatoren, constateer ik dat er geen zicht is op de effecten. Ik krijg graag zicht op de resultaten van die verbeterde aandacht, vooral gelet op de problemen bij de Belastingdienst. Kan de minister of de staatssecretaris straks aangeven of daarover nu al iets te zeggen is? Zouden zij in elk geval de toezegging willen doen om dit in de begroting voor 2009 op te nemen?

Ten slotte kunnen wij concluderen het principe van comply or explain over 2007 beter is dan de jaren ervoor. De begroting 2008 geeft ook nog een groei te zien. Toch is het geen automatisme dat dit gebeurt, gezien ook de verschillende jaarverslagen van de overige ministeries waar soms ook ups and downs te noteren zijn. Ik vraag de minister van Financiën of hij kan aangeven dat zijn inspanningen op een voortdurende verbetering gericht zijn, of de eerste evaluatie van de alternatieve wijze van verantwoorden in een drietal jaarverslagen voor hem al reden is om het experiment uit te breiden en of hij mogelijkheden ziet om zijn ministerie toch als voorloper bij het scoren van een tien op VBTB-gebied ten tonele te voeren.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Cramer als rapporteur. Ik vraag de minister om zijn reactie in eerste termijn.

Minister **Bos**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de rapporteur, de heer Cramer, ook voor de complimenten. Waar het niet helemaal complimenten waren, ging het over de Belastingdienst. Ik laat een reactie daarop graag over aan de staatssecretaris, zodra hij er is. Ik heb er het volste vertrouwen in dat hij er op een goede wijze mee kan omgaan.

De heer Cramer stelde dat op het gebied van duurzame consumptie en productie geen sprake is van een conclusie. Wij dachten dat die er wel was. Als wij hieruit de les moeten trekken dat die conclusie te zeer verstopt is geweest in de tekst, zullen wij dat de volgende keer beter moeten doen. Met name op het gebied van de fiscale vergroeningsvoorstellen is het nodige in gang gezet in 2007. Men kent de voorbeelden van de vliegbelasting tot en met de verpakkingenbelasting. Wij zijn ook bezig met de mogelijkheden inzake een tweede tranche vergroening. De precieze effecten daarvan op duurzame consumptie en productie zijn nu nog niet te meten. In die zin is er nog geen conclusie verwoord. Over de inspanningen die wij ons hebben getroost teneinde dat effect op termijn te kunnen bereiken, hebben wij toch op een goede wijze verantwoording afgelegd.

Over corporate governance was de vraag of wij in voldoende mate een hoofdlijn daaruit destilleren. De heer Cramer merkte zelf al op dat het moeilijk is die vraag te beantwoorden op basis van deze jaarverslagen, omdat wij sindsdien al met elkaar debatten hebben gehad, onder andere naar aanleiding van de rapportage van de commissie-Frijns. Wij hebben in zekere zin ook te maken met een moving target, met een ambitie die verschuift en die wij steeds weer, in elk geval voor zover het in de code is vastgelegd, proberen te brengen in de richting van 100% naleving. 100% naleving van de code betekent dus 100% comply or explain. Een realisatie van 95% is nog steeds niet slecht. Wij hebben echter eerder in gesprekken met de Kamer aangegeven op welke punten wij kwetsbaarheden zien. Die kwetsbaarheden in de code zaten met name op het gebied van beloningsbeleid. Niet voor niets hebben wij op dat punt onze toevlucht gezocht tot aanvullende wetsvoorstellen om te kijken of wij op die manier een aantal excessen aan de orde kunnen stellen.

De heer Cramer heeft ook gevraagd of met de alternatief vormgegeven beleidsverslagen de mogelijkheden om compleet te verantwoorden groter zijn. Het eerlijke antwoord is, vermoed ik, ontkennend. In een aantal opzichten proberen wij met die alternatieve verslagen juist minder compleet, maar wel meer gefocust te zijn. Wij proberen relevanter te verantwoorden. In die zin schenken wij niet aan alle zaken evenveel aandacht, zeker niet aan de allerkleinste, en proberen wij een zekere selectie toe te passen op wat groot, urgent en/of relevant is. Wij denken namelijk dat daarmee het verantwoordingsproces als geheel ook weer wat politieker wordt en het dreigende karakter van een vooral heel technisch en gedetailleerd proces te keren valt. Overigens vroeg de heer Cramer aan het eind of wij willen blijven streven naar een tien. Dat willen wij uiteraard. Hij vroeg ook of wij bereid zijn om tussentijds het experiment uit te breiden. Ikzelf ben daartoe bereid. Ik wil wel proberen de Rekenkamer binnenboord te

houden, in de zin dat die het verstandig vindt. Binnen die randvoorwaarden heeft het experiment voor mij een open karakter. Elk departement dat wil meedoen is welkom.

Ten slotte vroeg de heer Cramer of wij de voortgang van de beleidsprioriteiten volgend jaar beter kunnen neerzetten, teneinde de Kamer tot een betere beoordeling in staat te stellen. Eén ding zal in ieder geval het komend jaar anders zijn dan het afgelopen jaar. Wij zullen in de komende Miljoenennota weer een tussenstand geven hoe het ervoor staat bij een aantal beleidsprioriteiten. Dat hebben in de vorige Miljoenennota niet gedaan, omdat wij nog maar net begonnen waren en er dus nog weinig over te zeggen viel. Wij hadden dan gewoon de beleidsprioriteiten herhaald, maar dat verhaal kent men zo langzamerhand wel. Wij zijn straks een jaar verder en dan kunnen wij voor een nader te bepalen selectie aangeven wat de stand van zaken is. Die selectie kan weer terugkomen in de verantwoordingsbrief van de minister-president in het voorjaar. Wij kunnen ook de kritiek die in het verantwoordingsdebat over het karakter van de brief is geuit, meenemen. Hopelijk kunnen wij volgend jaar een slag maken richting een meer gefocuste, meer politieke en misschien ook meer relevante verantwoording dan waartoe wij dit jaar in staat zijn geweest.

De **voorzitter**: De onderwerpen met betrekking tot de Belastingdienst zullen wij doorspelen zodra de staatssecretaris van Financiën aanwezig is.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. De minister zegt terecht dat er wel iets is gebeurd bij de beleidsprioriteiten 2 en 4. In het jaarverslag stond dat echter niet. Wat de minister zegt over de vergroening, zou een terecht conclusie zijn.

De minister is niet ingegaan op mijn vraag om over het lopende jaar. Leidt dit jaarverslag over 2007 tot een uitspraak hoe wij de ontwikkelingen over het lopende jaar moeten zien? Wij hebben daar vorig jaar ook over gesproken. De commissie-Frijns lijkt mij een onderwerp dat erin past en dat continuïteit geeft in de ontwikkeling. De minister spreekt van een moving target, maar dat is bij iedere begroting zo. Een begroting, ook een jaarrekening, is een momentopname. Er zijn altijd ontwikkelingen. De minister zegt terecht dat het een moving target is, maar op enig moment is er wel raak te schieten. Het is goed om van de minister te horen dat het experiment een open karakter heeft. Ik hoop dat hij het actief wil doen. Ik hoor reacties van collega's, maar in elk geval ook van de Algemene Rekenkamer in de algemene beoordeling. De minister zegt terecht dat hij de Algemene Rekenkamer binnenboord wil houden. Mijn opmerking was er vooral op gericht dat de hoofdlijn sneller te pakken is, juist vanwege de focus op waar het eigenlijk om draait, en ook sneller beoordeeld kan worden of wij eraan voldoen. Nu rekenen wij eigenlijk achter de komma bij iets wat soms niet achter de komma te berekenen is. In die zin bestrijd ik ook de opmerking dat het tot minder nauwkeurigheid zal leiden. De vraag is waarnaar je op zoek bent. Als je op zoek bent naar een oordeel in het algemeen over het beleid, zullen een bredere focus en een helder oordeel daarover per saldo een beter resultaat opleveren dan een op een gegeven moment verwacht achterblijven. Wij hebben 90% van de

doelen niet niet gescoord, maar dat betekent nog niet dat wij het niet goed hebben gedaan.

Minister **Bos**: Op het laatste punt verschillen wij niet van mening. Mijn punt was vooral dat wij in de oude verantwoordingsmethode op elk begrotingsartikel dezelfde systematiek loslieten, ongeacht de grootte, de politieke gevoeligheid of de urgentie van de achterliggende materie. Wij hebben geprobeerd hierin een wat meer politieke selectie te maken, zo u wilt. Over het eerste punt zijn wij het niet oneens. De conclusies zijn in zekere zin verstopt in de tekst bij de beleidsprioriteiten 2 en 4. Wij zullen die een volgende keer helderder en zichtbaarder moeten verwoorden. Zoals gezegd geven wij in september in de Miljoenennota een tussenstand van de voortgang in dit jaar. De heer Vendrik heeft in het verleden een motie ingediend om een duidelijker verband te leggen tussen enerzijds de conclusies die in de verantwoording worden getrokken en anderzijds beleidsvoornemens. Sommige onderwerpen komen ook aan de orde in de voorjaarsnota, waarover wij volgende week debatteren. In het voorjaar hebben wij bijvoorbeeld besloten om extra geld uit te trekken voor de wijkaanpak. Dat heeft te maken met een eerste tussentijdse conclusie of wij daar voldoende op stoom waren geraakt. Dat was niet het geval; dus werd besloten om daarvoor extra geld vrij te maken. Die verbanden zijn er dus wel en komen op verschillende momenten in het jaar naar voren. Ik herinner mij dat ik tijdens het verantwoordingsdebat op vragen van mevrouw Halsema, die daartoe begrijpelijkerwijs was aangezet door de heer Vendrik, een paar voorbeelden heb gegeven dat in de verantwoordingsrapportages van een aantal ministeries wel degelijk was aangegeven hoe een conclusie dat iets niet goed ging, meteen werd gevolgd door een voornemen om het op een andere manier te doen. Ik kan mij die voorbeelden niet meer herinneren, maar ik weet wel zeker dat dit jaar een goed begin is gemaakt – alhoewel misschien niet ambitieus genoeg – om het verband tussen wat wij willen en wat wij geconstateerd hebben dat er goed of fout gaat, helder in de stukken aan te geven.

De **voorzitter**: Ik dank de minister. Ik wil nu het woord geven aan de woordvoerders van de fracties. Ik geef allereerst het woord aan de heer Tang.

De heer **Tang** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Wat niet in een jaarverslag staat, is ook wel eens interessant. Niet alles is namelijk in cijfers te vatten. Het viel mij op dat één ding er niet in stond. Laat ik dat even inleiden. In 2007 zijn de begrotingsregels aangepast. Voorheen, onder minister Zalm, viel de rente onder de budgettaire kaders. Onder deze minister van Financiën is dat niet langer het geval. Dat is terecht. Die veranderingen in de budgettaire begrotingsregels zouden ook een logisch vervolg moeten krijgen met de introductie van waarde- vaste obligaties. De reden die men indertijd had om tegen waarde- vaste geïndexeerde obligaties te zijn, is er nu niet meer. Het viel op dat in het jaarverslag die vervolg- stap niet is gezet. In de regel loopt het financieringsoverschot op als de inflatie oploopt. Dat biedt de Nederlandse overheid de ruimte om het risico van inflatie te dragen. Tegenover het risico van inflatie staat dan een lagere rente op staatsobligaties. Schattingen in de literatuur lopen uiteen van een half tot een

heel procentpunt. De ervaringen in het buitenland leren wel dat de markt groot genoeg moet zijn om het voordeel van een lagere rente goed tot uitdrukking te laten brengen.

Waardevast obligaties bestaan al in heel veel landen; in Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten en zelfs Italië. Het gaat niet alleen om de rijksfinanciën, maar ook om de doorwerking ervan op de financiële sector. Voor pensioenfondsen en spaarders bieden die waardevast obligaties een groot voordeel. Pensioenfondsen willen een waardevast voorziening voor de oude dag garanderen. In tijden van oplopende inflatie is dat geen eenvoudige opgave. De mogelijkheid om te kunnen beleggen in waardevast obligaties is dan welkom. Voor spaarders geldt hetzelfde. Een onverwachte prijsstijging holt hun spaarrekening uit. Dat is nu al zo. Een internetspaarrekening levert bijvoorbeeld op dit moment gemiddeld 3% rente op, maar de inflatie is het komende jaar hoger. Banken durven het risico van inflatie niet op zich te nemen en laten dit risico bewust bij hun klanten liggen. De introductie van waardevast obligaties door de Nederlandse overheid biedt banken de mogelijkheid om te komen tot een introductie van een waardevast spaarrekening. Het is geen verplichting, maar in elk geval het alternatief dat zij kunnen aanbieden.

Het plan is dus breder dan de overheidsfinanciën. Het gaat ook om een gemis in de markt dat zou moeten worden opgevuld in de financiële sector, die pensioen- en spaartegoeden kan helpen beschermen tegen inflatie.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het betoog van de heer Tang doet mij denken aan een voorstel dat de VVD-fractie ooit heeft gedaan, ergens rond 1992. De toenmalige woordvoerder Rudolf de Korte stelde het voor aan de minister van Financiën, die het volledig heeft afgebrand. Dat moment staat mij nog helder voor de geest. Is de inschatting van de heer Tang dat iedereen goedkoper uit is als de Staat het inflatierisico gaat dragen? Is dat wat hij betoogt? Anders is het een risico dat ineens voor rekening van de schatkist komt. De vraag is of wij daar beter van worden.

De heer **Tang** (PvdA): Ik probeerde aan te geven dat er voor de overheid wel degelijk een uitruil bestaat. Enerzijds neemt de overheid het risico van inflatie op zich, anderzijds komt daar tegenover te staan een lagere rente op obligaties. De schattingen zijn dat dit een half tot een heel procentpunt is. De winst is dat partijen in de financiële wereld dit risico niet op zich durven te nemen en dat de overheid dit wel degelijk kan. Nogmaals, het is een gemis in de markt. Er moet dus wel degelijk welvaartswinst uit te halen zijn. Het kan voor een deel neerslaan bij de rijksoverheid maar het zal voor een deel ook neerslaan bij pensioenfondsen en spaarders. Deze markt kan eigenlijk alleen door de overheid gecreëerd worden, omdat vrijwel geen enkele financiële instelling dit risico kan dragen.

In 2005 is hierover ook een rapport verschenen. Toen werd het in elk geval niet afgebrand. Ik weet dat omdat er oud-collega's van mij aan gewerkt hebben. Toen is alleen gekeken wat het betekent voor de financiering van de overheid. Toen is overigens met opzet, maar zeer ongelukkig, niet gekeken welke effecten het zou hebben voor pensioenfondsen en spaarders. Dat is het grote gemis op dit moment.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Het verbaast mij dat de heer Tang zegt dat er ook dingen niet in staan. Ik begrijp niet waar hij ineens de indexleningen vandaan haalt, misschien uit het feit dat rentebaten en rentelasten niet meer worden meegenomen bij het bepalen van het EMU-saldo en dergelijke. Dat kan toch geen aanleiding zijn om ineens tot indexleningen over te gaan. Hij zegt eigenlijk, heel kort door de bocht, dat banken het risico niet durven te nemen en dat dus de overheid ze moet uitgeven. Er is dus wel degelijk een risico. Het kost dus de belastingbetaler geld. Hij verwees zelf naar het onderzoek van De Nederlandsche Bank en van het Centraal Planbureau uit 2005. Daarin werd niet veel heel gelaten van die indexleningen. Waar komt dit nu ineens vandaan? Er staat nergens iets, het komt uit de lucht vallen. Als de banken het risico niet durven te nemen, kost het per definitie geld. Is dat ook de bedoeling? Hangt het ook samen met box 3, dat wij die 4% moeten garanderen? Ik begrijp het niet. Het is allemaal prachtig, maar wat ik uit het rapport lees, is dat het alleen maar geld kost. Wij zitten hier om de belastingbetaler te beschermen.

De heer Vendrik sprak over een ouder rapport van de heer De Korte. Ik heb dat niet meegemaakt, dat is heel lang geleden.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk.

De heer **Tang** (PvdA): U moet het rapport goed lezen, mijnheer De Nerée. In het rapport waarmee u schermt, is het niet zo dat er geen spaan van heel wordt gelaten. Ik begrijp dat u weinig tijd hebt gehad om het te lezen.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik heb daar niet aan meegewerkt, u wel.

De heer **Tang** (PvdA): Maar dat was het niet het punt van het rapport. Daarin werd wel betwijfeld of het voordeel van de overheid er is. Daarin werd ook de conclusie getrokken dat de omvang van de markt zeker bepalend is – dat is de ervaring in het buitenland – om het voordeel voor de overheid te krijgen. Mijn punt is dat het rapport, dat op zichzelf niet positief of negatief is over indexleningen_

De **voorzitter**: Het rapport staat niet op de agenda, maar u mag er even kort op reageren.

De heer **Tang** (PvdA): Het rapport laat zien dat het voordeel voor de overheid pas ontstaat als de markt substantieel is. Dat is een belangrijke les uit het buitenland. De heer De Nerée is bang voor de belastingbetaler, maar op Wikipedia kan hij gewoon een lijst van landen vinden die indexleningen uitgeven. Dat is een lange lijst, maar Nederland staat daar niet bij.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Dat is omdat die landen geen gewone leningen kunnen uitgeven, omdat die niet afgenomen worden.

De heer **Tang** (PvdA): Het is een prima idee om nog eens te kijken hoe mensen in box 3 beschermd kunnen worden tegen inflatie. Nu is de reële waarde van hun spaartegoed achteruitgegaan als zij een tegoed in vastrentende waarden hebben. Vervolgens moeten zij er ook nog vermogensrendementsheffing over betalen. Ik

vind dat niet heel eerlijk. Dat is één van de minpunten van box 3.

De **voorzitter**: Wil de heer Tang zijn betoog voortzetten?

De heer **Tang** (PvdA): Hoe denkt de minister over de indexeringen? Is hij bereid dit onderwerp nog eens op te pakken? Ik doel dan vooral op het tweede deel, niet alleen kijken naar de kosten van financiering voor de overheid, maar ook naar de doorwerking ervan op de Nederlandse financiële markten, de pensioenfondsen en de spaarders. Dat wordt node gemist.

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Zegt de heer Tang nu dat hij de vermogensrendementsheffing van 1,2% in box 3 te hoog vindt in deze tijden van inflatie?

De heer **Tang** (PvdA): Ik denk dat de heffing in box 3 niet voldoende rekening houdt met de verschillen die er zijn. Mensen met een groot vermogen kunnen bijvoorbeeld meer risico dragen en een groter rendement behalen. Daarmee kun je ook rekening houden. Dit is toegezegd tijdens de evaluatie van de herziene belastingheffing in 2001 en wij komen er nog over te spreken. Dit is voorlopig mijn inschatting.

De commissie-Ruding heeft vorige week een advies over de private financiering van publieke infrastructuur doen uitkomen. Eén van de aanbevelingen is het revitaliseren van het Kenniscentrum PPS en het standaardiseren van contracten. In het jaarverslag is te lezen dat in 2007 een rijksbrede aanpak van het kennismanagement bereikt is, waarbij vakdepartementen opgedane kennis delen en gezamenlijk pps-standaardproducten ontwikkelen. Met andere woorden, de conclusie in het jaarverslag is een heel andere dan die van de commissie-Ruding. Hoe is het een met het ander te rijmen?

In het jaarverslag wordt herinnerd aan de grote tegenvaller in de zorg in het jaar 2007. Wij kunnen constateren dat dit niet het enige lijk in de kast was. Uit de Voorjaarsnota bleken ook tegenvallers bij kinderopvang en pgb's. Dat roept de vraag op wie verantwoordelijk is voor de raming. Zijn dat de vakdepartementen? Wat is de rol van het ministerie van Financiën daarbij?

De heer **Irrgang** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ik had mij op veel voorbereid, maar nog niet op waardevaste indexeringen naar aanleiding van het jaarverslag over 2007. Geheel ten onrechte, hoor ik naast mij. Ik weet niet of dat zo is, maar dit geeft mij wel een beetje het gevoel dat dit ook het probleem van de jaarverslagen illustreert. Het is toch niet geworden wat ervan verwacht werd in 2002. Dat ligt volgens mijn fractie onder andere aan het feit dat controle op de uitvoering permanent is. Mijn fractie gaat echt niet wachten tot wij hier het jaarverslag bespreken om deze minister ter verantwoording te roepen over iets wat ons niet zint. Bij de Belastingdienst, waar de staatssecretaris over gaat, hebben wij dat ook talloze malen gedaan. Het jaarverslag is ook te veel een terugblik. Het is al minimaal een halfjaar geleden waar dit jaarverslag over gaat. Het is ook een beetje de slager die zijn eigen vlees keurt. Je ziet dat ook wel terug in de jaarverslagen. Bij de discussie over corporate governance is het toch ook zoals de minister er tegenaan kijkt. De SP-fractie vindt dat de minister echt iets moet doen aan de positie van de aandeelhouder, maar hij laat dat na. De macht van de

aandeelhouder moet worden ingeperkt. Er is fundamenteel iets mis in de machtsverhoudingen binnen de onderneming, waarbij de aandeelhouder te veel macht heeft. Maar ja, ik kan het de minister moeilijk kwalijk nemen dat hij dit niet in het jaarverslag schrijft. Hij denkt er anders over dan wij.

Het valt mij ook op dat in het overzicht van topinkomens niemand wordt vermeld, terwijl de voorzitter van de AFM, waarover wij een debat hebben gevoerd, in dienst is genomen tegen een hoger salaris dan dat van de minister-president. Ook bij De Nederlandsche Bank zijn er salarissen die hoger liggen dan dat van de minister-president. Toch ontbreken die. Volgens de wet heeft de minister daar misschien gelijk in, maar het valt wel onder zijn verantwoordelijkheid.

Ik zie ook geen doelstellingen voor de externe inhuur, maar het is wel kabinetsbeleid. Ik zie er niets van terug in de praktijk. Het blijft allemaal bij mooie woorden.

Ik had mij eerlijk gezegd voorbereid op een debat met de staatssecretaris van Financiën. Ik wil de meeste tijd ook daarin steken, want er is een heel veel mis. Ik vind het goed om naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer daarover verder te spreken. Daarom laat ik het bij deze korte bijdrage voor deze minister.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Ik wil drie punten aan de orde stellen naar aanleiding van het jaarverslag van de minister van Financiën en zijn staatssecretaris, waarbij ik voor de Belastingdienst de ministeriële verantwoordelijkheid maar even oversla en de staatssecretaris zal laten spreken.

Ik kom eerst op een algemeen punt bij VBTB, omdat deze minister daar een bijzondere verantwoordelijkheid in heeft. De fractie van GroenLinks heeft indertijd deze operatie krachtig gesteund, omdat zij de meerwaarde inzag van een heldere verantwoording door het kabinet over geleverde prestaties. Dat staat nog steeds. In aansluiting op wat wij in het algemene verantwoordingsdebat met de minister-president gepoogd hebben naar voren te brengen, merk ik op dat wij ons wel grote zorgen over maken de wijze waarop het nu gaat. Korthedshalve heb ik een paar cris de coeur voor de minister.

Ik beluister bij de minister dat hij meer op hoofdlijnen en minder details wil. Die operatie leent zich wat ons betreft voor een buitengewoon grote radicalisering, om te beginnen bij de minister-president zelf en zijn verantwoordingsbrief. Het is ons opgevallen – en daar loopt volgens ons het proces van VBTB al mank – dat in de verantwoordingsbrief niet zo zeer resultaten worden verantwoord als wel beleidsprocessen. Pagina na pagina worden wij bijgepraat door het kabinet over de beleidsinitiatieven die door het kabinet zijn, worden of zullen worden ondernomen. Dat is echter geen verantwoording-informatie. Verantwoordingsinformatie is informatie wat een maatschappelijke werkelijkheid op een bepaald departementsterrein is, wat het beleid heeft bijgedragen of afgedaan en of het tot een conclusie leidt. Dat een kabinet altijd bezig is met beleidsprocessen, dat er brieven zijn, dat er brieven en wetsvoorstellen komen, weten wij meestal al uit de begroting of andere stukken. Ik hoef dat alles niet te lezen. De verantwoordingsbrief van de minister-president kan dus tien keer korter. Het deel dat overblijft, zou één-op-één moeten aansluiten op het beleidsprogramma. Dan wordt voor ons helder wat het kabinet zich aan het begin ten doel heeft gesteld en

wat de opdracht van de coalitie was, het politieke arbeidscontract. Dan kunnen wij jaar op jaar zien of er progressie is, of er iets zinnigs over te zeggen valt en welke conclusie eruit wordt getrokken. Het verheugt mij dat de minister van Financiën mijn motie nog eens in herinnering brengt, maar het was ook een brede unanieme wens van de Kamer. Dat is wat wij willen weten bij een verantwoording. Wij willen niet weten welke beleidsprocessen al lopen, want dat weten wij al. Wij willen puur en alleen weten wat er het afgelopen jaar is gebeurd en of het kabinet daarin aanleiding ziet om conclusies te trekken en zo ja, welke. Die buitengewoon sterke focus mag er ook zijn in het grote document dat boven alle verantwoordingsstukken hangt, in de brief van de minister-president zelf.

In dat opzicht vind ik – mevrouw Halsema heeft dat ook uitgesproken – dat de minister van Financiën het in zijn jaarverslag beter deed dan de minister-president in zijn verantwoordingsbrief. Ik wil daar verder niet flauw over doen, maar ik doe een indringend beroep op het kabinet via de minister van Financiën om het volgende keer echt een zeer politiek document te laten zijn. Grijp één-op-één terug op het beleidsprogramma, een kantje of vijf. Dan weten wij welke conclusies het kabinet trekt, wat zijn eigen bevindingen zijn. Dan is het aan ons om andere verantwoordingsinformatie over het afgelopen jaar eraan toe te voegen of niet. Daar gaan wij over. En dan weten wij waar het kabinet staat. Nu maakte het pingpongen over de precieze informatie die wij willen hebben, eigenlijk het leeuwendeel uit van het verantwoordingsdebat. Dan overvalt wederzijds het gevoel of dat wel de bedoeling is. Dat kan voor het kabinet niet zinvol zijn, maar voor ons ook niet.

Ik merkte in de diverse wetgevingsoverleggen over de jaarverslagen dat van de weeromstuit door diverse woordvoerders vanuit de Kamer het detail wordt opgezocht. Je zou kunnen zeggen dat het daar allemaal niet om begonnen is. Dan zitten wij dus op een verkeerd spoor. Ik reken dus op een sturende rol van het kabinet. Ik reken erop dat het volgend jaar in de verantwoordingsbrief een scherpere focus realiseert op de beleidsdoelen van het kabinet. Ik ben zeer blij dat de minister zei dat het kabinet dit in de Miljoenennota weer wil doen. Met mijn motie erbij kan er dus nog iets moois gebeuren. Het mag van mij ook veel korter. Op z'n Belgisch, zal ik maar zeggen. De Belgen blinken altijd uit door korte, heel eenvoudige regeerakkoorden, die superhelder zijn over het politieke mandaat en de voortgang daarvan. Voor de rest is er een hoop mis met België, maar dat gaan wij nu niet bespreken.

Ik moet tot mijn grote vreugde constateren dat een voor mijn fractie buitengewoon gevoelige doelstelling van het beleidsprogramma terechtgekomen is in het jaarverslag van het ministerie van Financiën. Ik wist al dat het departement belangrijk was, leidend in veel opzichten, maar dat de duurzaamheidsrevolutie waar mijn partij voor staat, het stimuleren van duurzame productie en consumptie, in het jaarverslag van Financiën is beland, vind ik grote winst. Hier geldt dat je heel eenvoudig, werkelijk heel eenvoudig, kunt meten hoe het gaat in de Nederlandse markt. Begin bij duurzame consumptie. Er zijn prachtige cijfers over bekend. Die staan ook in rapporten van planbureaus, onder andere van het Milieu- en Natuurplanbureau. De minister van Landbouw kan voor duurzaam geproduceerd voedsel uitstekende overzichten produceren. Hoe ontwikkelt die markt zich?

Het kabinet wil daarop een sturende en stimulerende invloed uitoefenen. Je kunt elk jaar – in dat opzicht ben ik het ook niet helemaal eens met de heer Cramer – gewoon meten hoe het gaat op de Nederlandse markt. Wordt er duurzaam, fair trade gekocht? Stagneert dat en wat zijn dan de acties van het kabinet? Dit is perfect een grote doelstelling van het kabinetsbeleid, alleen wij missen een doelstelling. Waar moet het uitkomen in 2011? Ik nodig het kabinet uit om dit in de Miljoenennota te zetten. Hoe groot zou die markt moeten zijn?

Duurzame ondernemers, minister van Financiën, zullen u zeer dankbaar zijn als u concreet aangeeft hoe u hun marktpositie wilt versterken. Dan kunnen wij een heel goed gesprek hebben over wat erbij hoort. Dat is fiscaal. Het zit in de programma's van de minister van VROM en ook de minister van Landbouw heeft er een grote verantwoordelijkheid, maar daar komen wij wel uit. Maak die doelstelling echter concreet en reken af op een resultaat, want dit is uitstekend te meten zonder dat het afdoet aan de zeggingskracht van de doelstelling. Het is jammer dat het nu nog niet is gebeurd, maar ik blijf positief en hoop op een scherpere invulling volgend jaar. Ten slotte moet ik de heer Irgang wel een beetje gelijk geven. In de discussie over corporate governance zijn voor mijn fractie – maar ik had ook begrepen dat het voor het kabinet aangelegen punten zijn – twee punten van cruciaal belang voor deze kabinetsperiode. Daarbij is het niet de vraag of de code-Tabaksblat 100% wordt uitgevoerd. Dat mag ook een streven zijn. Dat snap ik wel, dat is geleend van het vorige kabinet. Zoals ik deze minister ken, zijn er twee punten waarop hij zich op dit belangrijke dossier wil inzetten. Het eerste betreft het evenwicht in corporate governance tussen alle betrokkenen en de aandeelhouders. Dat lijkt mij een buitengewoon gevoelig onderwerp dat scherp in beeld moet komen. Wat is de ontwikkeling in het afgelopen jaar geweest? Welke uitspraak kan het kabinet erover doen? Is het reden voor nieuw beleid? Het tweede punt zijn de topbeloningen. Ik vrees dat Tabaksblat met zijn exercitie weinig leidt tot matiging van topbeloningen. Het kabinet heeft een iets andere visie, maar die discussie hoef ik niet te voeren. Het moet gewoon in beeld worden gebracht. Wat is er in het afgelopen jaar gebeurd met de topbeloningen? Geeft dit het kabinet aanleiding om nieuwe beleidsinitiatieven te overwegen of blijft het bij de huidige voornemens?

Deze vragen krijg ik vandaag graag beantwoord en volgend jaar op voorhand scherp verantwoord, zodat wij er een mooi debat over kunnen voeren. Ik denk dat er nog wel wat te doen valt. Wij hebben er moties over ingediend en er ook een stevig debat over gehad. Het moet beginnen bij een heldere verantwoording. Ik wil die paragraaf verbreed zien, zodat het ook leidt tot een scherp debat met het kabinet over de twee meest gevoelige punten in het dossier corporate governance.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Mevrouw de voorzitter. In 2007 is het begrotingsoverschot hoger uitgevallen dan verwacht. Het kabinet claimt dit succes. Het is echter niet zijn verdienste, maar de verdienste van de werkende Nederlander die meer belasting heeft afgedragen en van de toegenomen gasproductie en -export. In 2007 hebben wij enkele grote overschrijdingen geconstateerd waar het kabinet tot op heden nog geen antwoord op heeft. Ook vindt de Partij voor de Vrijheid het onbegrijpelijk dat er een onderuitputting is op het Infrastructuurfonds van 800

mln. door vertraging van enkele grote infrastructuurprojecten. Heel Nederland staat in de file en dit kabinet gaat op zijn geld zitten.

Al met al kunnen wij terugkijken op een goed jaar. En geniet er maar van, want het ziet ernaar uit dat dit voorlopig het laatste goede jaar was, gelet op alle signalen. De signalen staan op rood en deze minister steekt zijn kop in het zand. Het CPB voorspelt een economische groei van 1,25% voor 2009. Dat is een daling van 2,25% in een jaar tijd. Ook wordt een stijgende inflatie voorspeld tot boven de 3,5% voor 2009. Dat is het hoogste niveau in tien jaar. Ook de Royal Bank of Scotland presenteerde vandaag in Het Financieele Dagblad zorgwekkende cijfers. Het werd genoemd een giftige combinatie van een stagnerende economie, met een hoge nog steeds stijgende inflatie. Oftewel, wij stevenen af op stagflatie waarbij de economie stagneert en de inflatie stijgt als gevolg van hoge olieprijsen, voedselprijzen, dollarkoers en loonkosten. Onze cruciale vraag aan de minister is dan ook hoe hij deze hoge inflatie gaat beteugelen. Het is in elk geval winst dat hij voornemens is om af te zien van de btw-verhoging, die olie op het vuur van deze inflatie zou zijn. Eindelijk is er sprake van enig voortschrijdend inzicht. Nu nog andere lastenverlichtende maatregelen. De Algemene Rekenkamer constateerde onrechtmatigheden, maar deze vallen binnen de tolerantiegrenzen. Toch gaat het om een bedrag van 1 mld. Moeten de tolerantiegrenzen voor zulke grote bedragen niet worden aangescherpt? De inkomstenbelasting is onvoldoende gecontroleerd, waardoor een bedrag van 41 mln. is misgelopen. Bij de omzetbelasting is 33 mln. ten onrechte uitgegeven.

De **voorzitter**: Dit zijn onderwerpen met betrekking tot de Belastingdienst.

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Nee, de EU-aanbestedingsregel veroorzaakt een onrechtmatigheid van 30 mln. en 45 mln. is ten onrechte verantwoord als loonheffing. Ik illustreer het gewoon. Het zijn grote bedragen en het wordt afgedaan met "we passen binnen de tolerantiegrenzen, dus niets aan de hand". Ik zeg dat 1 mld. aan onrechtmatigheden wel heel veel geld is. Ik vraag de minister of voor dergelijke bedragen de tolerantiegrenzen niet enigszins moeten worden aangepast.

Ik kom vervolgens bij enige highlights in het jaarverslag. Er is door De Nederlandsche Bank – wij hebben er zojuist al bij stilgestaan in het vragenuurtje – 983 mln. winst uitgekeerd, 148 mln. meer dan begroot. Terwijl de sector steen en been klaagt over hoge toezichtkosten, wordt door de Staat de winst van De Nederlandsche Bank afgeroomd ten behoeve van de staatskas. Kunnen wij de toezichtkosten niet gedeeltelijk uit de winst financieren? Wordt het geen tijd om het omslagstelsel van De Nederlandsche Bank en de toezichtkosten bij De Nederlandsche Bank en de AFM te evalueren en te kijken hoe wij een eerlijker verdeling over de sector kunnen maken?

In 2007 zijn drie staatsdeelnemingen verkocht. Dit leverde een meevaller van 684 mln. op. Verleden week hadden wij een algemeen overleg over staatsdeelnemingen. Ik krijg graag de bevestiging van de minister dat dit bedrag, zoals in het verleden, is gebruikt voor aflossing van de staatsschuld en niet in de algemene

middelen is gevloeid. Ik heb daar vorige week geen goed antwoord op gekregen. Bij dezen krijg ik graag die bevestiging. In de oude situatie, met de oude FES-voeding, gingen verkopen uit staatsdeelnemingen rechtstreeks naar de aflossing van de staatsschuld en vloeide alleen de gedeerde dividend gecombineerd met de gedeerde rente-uitgaven naar het FES.

Hoe is het mogelijk dat Holland Casino in 2007 zo'n lage afdracht heeft gedaan? Het was de laagste afdracht in de afgelopen vijf jaar. Gezien de populariteit van Holland Casino en de groei van het aantal vestigingen zou je denken dat de afdracht op z'n minst zou stijgen. Hoe is dit te verklaren? Heeft de minister invloed op de bedrijfsvoering en wordt het geen tijd, gezien de tegenvallende resultaten, om het staatsmonopolie los te laten?

Het kabinet slaat zichzelf op de borst over de resultaten die zijn geboekt bij de reductie van de administratieve lasten. In een eerder algemeen overleg hebben wij er al over gesproken. Dit succes is in 2007 zeer beperkt. Het is slechts 3%. Het is wel toe te juichen dat dit kabinet inzet op een meer voelbare reductie, de methodiek heeft aangescherpt en een nulmeting heeft uitgevoerd voor administratieve lasten. Toch wil ik vanaf deze plek een reactie van de minister waarom Actal zo agressief reageert op het ambitieniveau van dit kabinet. Sterker nog, Robin Linschoten dreigt zelfs met opstappen. Hij zegt in een interview dat de regelgeving de samenleving 100 mld. per jaar kost. Daarvan kan volgens de Actal-voorzitter zonder veel moeite een kwart worden geschrapt. Het is doodzonde dat dit niet gebeurt. Gaarne een reactie.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik heb eigenlijk maar weinig vragen aan de minister. Een aantal punten, met dank nog aan de rapporteur, heeft de rapporteur voor zijn rekening genomen.

De aandeelhoudersmacht is al een paar keer genoemd. Vandaag stond in de Financial Times dat een hedgefonds shortposities heeft ingenomen in de Hongkong and Shanghai Overseas Banking Corporation. Die wilde een claimmissie plegen. Door short te gaan zet zij de koers onder druk, waardoor de claimmissie mislukt. Omdat de claimmissie mislukt, daalt de koers verder en wordt een dikke winst behaald. Ik vertel dit verhaal omdat in het Verenigd Koninkrijk het deze week verplicht is gesteld om die posities openbaar te maken. Het CDA heeft eerder bepleit dat het aandelenbezit gevolgd moet kunnen worden en dat op elk gewenst moment duidelijk moet zijn wie wat in zijn bezit heeft. Juist in dit soort situaties zijn er grote gevaren. Er moet een aandeelhoudersregister komen. Hoe denkt de minister hierover en vooral over het bericht in de Financial Times? Ziet hij ook de gevaren? Moeten wij niet snel ingrijpen? Dergelijke situaties kunnen zich in principe ook in Nederland voordoen.

Mijn fractiegenote mevrouw Blanksma, de voorzitter in dit overleg, is vandaag al ingegaan op de toezichthouders. Daarover wil ik ook een paar vragen stellen. Uit de cijfers blijkt dat de ingrediënten van het zelfrijzend bakmeel in de voedselketen duurder worden want de kosten van deze toezichthouders stijgen nog steeds. Wat is de verklaring voor de stijging van de toezichtkosten van De Nederlandsche Bank in 2007 met 13%? Wat is de verklaring voor het feit dat de toezichtkosten van de AFM

in 2006 met 31% zijn gestegen en in 2007 verder zijn gestegen met 12%. In de mondelinge vragen is mevrouw Blanksma al ingegaan op de toerekening van de toezichtkosten. Ik zou graag in de toekomst ook in het jaarverslag een langjarig overzicht krijgen, met dit soort tabelletjes erbij, waardoor wij onmiddellijk kunnen beoordelen wat er precies gebeurt in de toezichtsector. Gelukkig kunnen wij het zelf ook een beetje berekenen, maar het zou toch makkelijk zijn als dit iets duidelijker naar voren komt.

De heer **Irrgang** (SP): Ik ben altijd voor meer duidelijkheid. De heer De Nerée wil meer inzicht in de positie van hedgefondsen, ook in Nederland. Als de AFM daarop toezicht gaat houden, kost dat weer meer. Daar is hij dan weer tegen. Is dat niet inconsequent?

Is de heer De Nerée er ook voorstander van dat in Nederland het ontslag van de raad van commissarissen, het bestuur van de onderneming, door de aandeelhouders moet worden bemoeilijkt? Of wil hij alleen maar meer transparantie, waarop de AFM toezicht moet houden en wat uiteraard tot meer kosten leidt?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De heer Irrgang heeft niet goed naar mij geluisterd. Ik heb niet gezegd dat de AFM toezicht moet houden op de hedgefondsen. Ik heb gezegd dat er een aandeelhoudersregister moet komen, waardoor duidelijk is wie de aandelen van bepaalde instellingen houdt. Als op een gegeven moment shortposities worden ingenomen, weet je ook wie erachter zitten. Ik dacht dat één hedgefonds boven de 3% in dat HSOB zit. Dat zijn enorme posities. Wat de aandeelhouders en raden van commissarissen betreft is er nog steeds het structuurmodel, gedeeltelijk. Er zal naar gekeken worden. Wij kunnen bekijken wat naar aanleiding daarvan in het rapport van de commissie-Frijns naar voren komt. Ik ben blij dat de minister de grens van 3% heeft overgenomen, evenals het idee dat de intenties duidelijk naar voren gebracht moeten worden. Het CDA heeft nog een aantal andere voorstellen gedaan. Ik wil het stuk graag aan de heer Irrgang geven. Dan ziet hij wat ons in de toekomst nog te wachten staat. Ik geloof dat de minister sprak over knippen en plakwerk. Wij noemen dat gewoon het maken van keuzes. Wij hebben gewoon naar voren gebracht wat voor ons belangrijk is.

De heer **Irrgang** (SP): Kan de heer De Nerée gewoon de vraag beantwoorden of het CDA het ontslag van de raad van commissarissen door aandeelhouders wil bemoeilijken? Volgens mij stelt de commissie-Frijns dat niet voor. Hij praat verder over een register van aandeelhouders, maar iemand moet daarop toezicht houden en controleren of het register klopt. In Nederland zou dat toch de AFM zijn.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Nee, het is de vennootschap zelf die de aandelen heeft uitgegeven. Zo eenvoudig is het.

De heer **Irrgang** (SP): De vennootschap geeft ook een jaarverslag uit. Toch is daarop toezicht van de toezichthouder.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De vennootschap zelf moet weten welke aandeelhouders zij heeft.

Als er op een gegeven moment machtsposities worden opgebouwd, weet zij ook wat er moet gebeuren. Ik zal de heer Irrgang het rapport geven. Wij hebben een prachtig pakket van maatregelen aangekondigd, evenals een periode van reflectie van een halfjaar waarin het bestuur van een onderneming eens rustig kan bekijken wat er moet gebeuren. En als de heer Irrgang mij toch de bek openbreekt, ga ik verder: het take-over panel_

De **voorzitter**: Wilt u zich bij de beantwoording van de vragen houden?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Dit past in het hele setje van de beantwoording van de vragen.

De heer **Irrgang** (SP): U bent niet ingegaan op het ontslag van de raad van commissarissen.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik vind het moeilijk om te zeggen, als ik er zo over nadenk, of je de aandeelhouders de macht moet geven om de raad van commissarissen te ontslaan. Ik zeg het voorzichtig en ik zal ook zeggen waarom. De CDA-fractie vindt dat de macht van de aandeelhouder doorschoten is en veel te groot is geworden. Er wordt veel te weinig rekening gehouden met de andere belanghebbenden bij een vennootschap, zoals werknemers, leveranciers, afnemers. Vroeger moest de raad van commissarissen, en ook het bestuur, kijken naar het belang van de vennootschap en met de haar verbonden onderneming. Als je die gedachte doortrekt en als u hebt gehoord wat ik heb gezegd over hedgefondsen en private equity, moet je je afvragen of in bepaalde gevallen de aandeelhoudersvergadering de commissarissen wel naar huis moet kunnen sturen. Een mooi voorbeeld is ASML, waar het conflict absoluut duidelijk naar voren komt. Ik weet niet hoe het oplosbaar is. Je zou je kunnen voorstellen dat dit in gevallen van conflicten kan worden opgelost via een rechter of een andere instantie en in dit geval, als een overnamestrijd aan de gang is, via een take-over panel. Als de heer Irrgang mij vraagt of in alle gevallen de vergadering van aandeelhouders de commissarissen naar huis moet kunnen sturen, zeg ik nee.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik was even nieuwsgierig naar de reactie van de heer De Nerée. Zoals wij allen weten, is hij één van de personen geweest die zich in 2007 druk heeft gemaakt over de aanpak van de topinkomens door de pensioenaftopping. Hoe tevreden is hij met de aanpak door deze minister van de excessieve beloningen? Is dit wat hij in gedachten had toen hij in 2007 voor de pensioenaftopping ging?

De **voorzitter**: Dit is een ander wetsvoorstel. Nu zijn de jaarverslagen aan de orde.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Dat is niet helemaal waar, want wij praten over 2007. Toen waren de topinkomens een onderwerp van de commissie-Frijns. Toen is het ingezet. Terugkijkend op 2007 vraag ik de heer De Nerée hoe hij de acties, die weliswaar te nemen zijn in 2008, beoordeelt. Misschien heeft hij spijt.

De **voorzitter**: Wil de heer De Nerée hier in twee regels op reageren?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Voorzitter, ik kan er heel kort over zijn. In 2007 heb ik namens het CDA bij de financiële beschouwingen een aantal plannen naar voren gebracht. De minister van Financiën heeft daar heel goed naar geluisterd. Hij heeft er rekening mee gehouden. Dat heeft geleid tot het wetsvoorstel dat nu in behandeling is bij de Kamer. Men heeft in de inbreng in het verslag naar aanleiding van andere onderwerpen kunnen lezen dat dit in hoge mate tegemoetkomt aan hetgeen wij toen wilden.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Ik had eigenlijk geen vragen aan de minister van Financiën. Ik wilde mij beperken tot de Belastingdienst en de staatssecretaris. Nu de minister er toch is, wil ik wat zeggen over een onderwerp dat als een graat in de keel steekt en waarvoor de minister de verantwoordelijkheid heeft. Dat betreft de ontwikkeling van de uitgaven voor de huursubsidie en de huurtoeslagen. Het wordt op de VROM-begroting verantwoord en de Belastingdienst voert het uit, maar het behoort de minister van Financiën als een graat in de keel te steken dat die uitgaven zo de pan uit rijzen. Tot en met 2005 zijn zij redelijk stabiel op het niveau van 1,6-1,7 mld. In 2006 is er een plotselinge stijging naar 2,135 mld. en in 2007 stijgen zij verder naar 2,3 mld. Dat is in twee jaar een toename van 600 mln., met een derde. Ik heb begrepen dat de prognose is dat de uitgaven de komende jaren verder stijgen. Waar kan dit in zitten? Volgens mij zijn er twee mogelijke oorzaken: bij de omschakeling van het subsidiesysteem naar het toeslagensysteem is het niet-gebruik van de huursubsidie aanmerkelijk teruggedrongen of er worden fouten gemaakt bij de bevoorschotting. Ik zou het op prijs stellen als de minister vanuit zijn bredere financiële verantwoordelijkheid daarover zijn licht laat schijnen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Er ligt een stevig jaarverslag voor ons: een overschot van 0,4% op het bbp, 0,2% meer dan bij de begroting gedacht, een beter feitelijk EMU-saldo, omdat er betere cijfers zijn los van het economisch tij en daarom dus niet gecorrigeerd hoeft te worden. Kortom, de houdbaarheid heeft een forse duw in de rug gekregen bij de afsluiting van 2007, zelfs zo dat de afgesproken jaarlijkse verbetering gedurende deze kabinetsperiode nog moeilijk zal zijn met deze rapportcijfers. Mijn vraag aan de minister is dan ook welke ambitie hij heeft voor de resterende periode.

Voorzitter, het gaat om het principe. Ik spreek de minister en de staatssecretaris aan, maar voor mij mag nu de minister antwoorden en straks de staatssecretaris. Ik lees mijn tekst toch maar integraal voor, omdat het meer om het systeem gaat dan alleen om de belastingen. De groei in de inkomsten is stabiel, die lijkt zelfs voor een deel structureel. De totale meeropbrengst uit de belastingen bedraagt 3,9 mld., waarvan een effect van 1,4 mld. uit 2006 komt. Dit zal dus ook doorwerken in 2008. Een belangrijk deel komt van een hogere omzetbelasting, met name uit de investeringen in woningen is extra geld ontvangen. Er wordt daarentegen teleurgesteld gedaan over de wat tegenvallende opbrengsten uit de energiebelasting en accijnzen. De toon daarvan bevalt mij niet. Voor een deel zijn deze belastingen ervoor om gebruikers te prikkelen om hun gedrag te veranderen. Dat geldt bijvoorbeeld voor roken en drinken, maar ook voor de energieconsumptie. Wanneer dat verandert, vind ik het

technocratisch om dan meteen van een tegenvaller te spreken. De minister en de staatssecretaris hadden natuurlijk ook verheugd kunnen constateren dat het beleid effect sorteert. Dat doet het namelijk. De toon maakt dat de fractie van de ChristenUnie zich bezorgd voelt over de onderliggende boodschap "pas op dat u niet minder gaat gebruiken, want dan moeten wij wel de belastingen verhogen". Dat gaat er bij mij dus niet in. Wanneer als gevolg van prijsprikkels en marktontwikkelingen mensen hun gedrag aanpassen en als gevolg daarvan de overheidsfinanciën krimpen, zullen wij daarmee moeten leven. Een deel van de verminderde opbrengsten zal zich ook vertalen in minder kosten, bijvoorbeeld op het gebied van de gezondheidszorg. Ik snap dat dit natuurlijk niet één-op-één is te koppelen, maar pas op voor de negatieve ondertoon die nu in het stuk wordt gebezigd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Moet ik het pleidooi van de heer Cramer zo opvatten dat hij zegt "beste vrienden van Financiën, houd bij die raming nou net nog iets beter rekening met de gedragseffecten, zodat je per saldo de goede opbrengsten inboekt en dan is het leed geleden"? Ik kan mij voorstellen dat het voor een minister van Financiën psychologisch wel heel zwaar is om een meevaller als een tegenvaller te beschouwen en andersom. Dat lijkt mij tussen de oren heel ingewikkeld.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Daarom zei ik ook dat ik mij wel kan voorstellen dat je het zo noemt, maar ik vind dat er een negatieve ondertoon in zit. Die kan ik niet zo goed plaatsen. Die vind ik ook niet correct naar de burgers toe. Ik kan mij voorstellen dat een boekhouder het begrip "technocratisch" zou laten vallen. Ik kan mij voorstellen dat een boekhouder zou zeggen dat er verminderde opbrengsten zijn en dus een probleem. En dan gaan wij aan een knop draaien. Je moet dan wel kijken wat de bedoeling was van de belastingen en de accijnzen. Dat was namelijk een gedragsbeïnvloeding. Als de opbrengsten dan minder worden, moet je niet praten over een tegenvaller maar over een bereikt effect. Dan moet je ook eerlijk met elkaar bespreken dat het consequenties heeft voor de begroting. Dat het ingewikkeld is voor Financiën, prima! Wij hebben ook wel eens een moeilijke job te doen, mijnheer Vendrik!

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik vind dit toch een klein beetje naïef van de ChristenUnie. Wij weten allemaal dat bij alle accijnsverhogingen in het verleden en nu en bij alle belastingmaatregelen duidelijk de stelling was dat het gebeurde om de staatskas te spekken en dat het meegenomen was als zij het gedrag enigszins beïnvloedden. Het is nooit het doel geweest om het gedrag te beïnvloeden. Dat is ook nooit gelukt in het verleden met alle accijnsverhogingen. U kunt nu niet gaan zeggen dat gedragsbeïnvloeding vooropstaat en dat het voeren van de staatskas op de tweede plaats komt. Het is precies andersom.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Dat ben ik niet met u eens. Het is een mooie interruptie om de riedel van de PVV nog eens los te laten, maar het is niet gestoeld op rapporten die dit onderschrijven. Er zijn wel degelijk gedragsbeïnvloeding en effecten te meten. Daar zijn wij ook op uit. Soms krijg je ook een reactie van organisaties die ermee bezig zijn. Afgelopen jaar bijvoorbeeld bij het

Belastingplan zeiden de organisaties die zich zorgen maken over openbaar drankgebruik, dat het niet met een paar centen omhoog moet maar echt met dubbeltjes wilde het enig effect sorteren. Dan zou het effect nog groter zijn geweest.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Als de heer Cramer zegt dat de verhoging van de accijns op bijvoorbeeld alcohol leidt tot minder inkomsten, waarom is dat dan niet begroot in de Miljoenennota van vorig jaar? Men gaat er dus van uit dat accijnsverhoging altijd meer geld oplevert.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik ken niet helemaal het achterliggende systeem. Ik ben daar niet voor opgeleid, ik kan weer andere dingen. Voor zover ik mij herinner, hebben wij bij de begrotingsbehandeling wel degelijk besproken dat een gedragseffect geraamd was. Je kunt je altijd afvragen of het voldoende is en of het eerlijk is, maar er is wel een effect.

Bij de energieconsumptie ligt het voor een belangrijk deel aan de zachte winter, waardoor gewoon minder is omgezet. Daarmee heeft ook mijn volgende opmerking te maken als het gaat om een kleur die in de brieven staat. De zachte winter heeft gezorgd voor minder afzet en dan vallen de opbrengsten ook tegen. Ik kan het dus niet zo goed plaatsen als dan over tegenvallers wordt gesproken.

In de algemene aanbiedingsbrief staat dat een deel van het hogere positieve saldo een gevolg is van de aardgasopbrengsten. Op pagina 16 van het jaarverslag wordt dat tegengesproken. Wij hebben daarover schriftelijke vragen gesteld. In de antwoorden wordt wel heel erg langs de zaak heen gewandeld. Er staat dat er een hogere gasproductie is geweest in de tweede helft van het jaar. Dat blijkt niet uit de stukken, ook niet uit de stukken van Economische Zaken. De eindsprint werd weliswaar door de hogere gasproductie veroorzaakt, maar over het gehele jaar droeg de gasproductie niet bij aan de economische groei. In de aanbiedingsbrief staat echter dat de hogere opbrengsten vooral uit de gasproductie afgeleid moeten worden. Ik vind dit niet helemaal juist.

De EMU-schuld loopt voor de rijksoverheid gestaag terug op dit moment. De decentrale overheden dragen er echter veel minder aan bij. Ruim 42 mld. staat op hun naam. Kan de minister aangeven welke acties op stapel staan om ook de andere overheden deze schuld te laten verminderen?

Minister **Bos**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden voor hun bijdragen in eerste termijn.

De heer Tang bepleitte om het uitgeven van waardeverste obligaties nog eens goed te bekijken. In 2005 is daar uitgebreid naar gekeken. Toen bleek geen sprake te zijn van een financieringsvoordeel voor de overheid. De heer Tang wil dat in die nadere analyse wordt betrokken (1) het feit dat de begrotingsregels voor het meenemen van de rente-uitgaven zijn veranderd en (2) niet alleen het financieringsvoordeel voor de overheid, maar ook de betekenis ervan voor de pensioenfondsen en spaarders. Ik ben bereid om de studie uit 2005 op dit punt te updaten en de Kamer voor Prinsjesdag daarover een brief te sturen, zodat dit als discussieonderwerp bij de algemene financiële beschouwingen aan de orde kan komen. Misschien is het een aardig idee dat de Kamer,

om zich er verder in te verdiepen, ook eens met de agent van het ministerie van Financiën erover praat. Die zit middenin die markt en gaat er dagelijks mee om. Zijn analyse is nog steeds dat er geen voordelen te behalen zijn, hoe breed je het ook bekijkt, als wordt overgegaan tot die waardeverste obligaties. Dat heeft ook, vergeleken met het buitenland, te maken met de grootte van de schuld van Nederland. Dat betekent dat er andere mogelijkheden zijn om te diversifiëren dan in andere landen met een andere omvang van de schuld. Het heeft ook te maken met beleidsmatige opties die hier anders zijn dan in andere landen. Diversificatie vindt in Nederland bijvoorbeeld plaats doordat ook veel aan korte financiering wordt gedaan. Daarmee kun je ook een deel van de inflatierisicopremie wegnemen. Andere landen doen dit via indexering, omdat in hun markt korte financiering veel minder mogelijkheden biedt. Wij zien dus het voordeel niet. Wij zijn er ook niet van overtuigd dat het kostenvoordelen meebrengt. Ik vind het echter geen probleem om dit in de nieuwe context die de heer Tang schetste, nog eens op papier te zetten, uitgebreid met de twee aspecten van veranderde begrotingsregels en de specifieke voordelen voor pensioenfondsen en spaarders, en om ervoor te zorgen dat de Kamer dit voor Prinsjesdag heeft. Van mijn aanbod om op enig moment een bezoek van de commissie te organiseren aan de agent, mag zij gebruikmaken op elk moment dat het haar goed uitkomt.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Wil de minister daarbij ook meenemen, wat de heer Tang ook zei, dat in het normale bedrijfsleven nauwelijks met de indexeringen wordt gewerkt omdat de risico's te groot zijn? Als die risico's nog eens in beeld worden gebracht, zien wij ook wat de risico's zijn voor de overheid.

Minister **Bos**: Geen probleem, dat kan.

De tweede vraag van de heer Tang was of er een discrepantie bestaat tussen aanbevelingen in de rapportage van de commissie-Ruding en het jaarverslag. Op één punt is dat het geval. De commissie-Ruding beveelt aan om het Kenniscentrum PPS te revitaliseren. Wij zien daar niet zoveel in. Wij hebben op dit moment meer baat bij een aanpak waarbij wordt geprobeerd om per sector of per specifiek probleemgebied kennis te concentreren en, vooral, kennis over best practices te delen. Vandaar dat termen worden gebruikt als standaardisering van contracten en dergelijke. Daar kunnen wij wel iets mee. Zie bijvoorbeeld hoe wij een gezamenlijk servicecentrum met het ministerie van OCW hebben opgestart om de mogelijkheden van pps bij de bouw van scholen en onderwijsinstellingen te bevorderen. Dat is een zinvollere manier om kennis te bundelen en kennis over best practices te verspreiden dan een relatief geïsoleerd kenniscentrum – dat is de ervaring – op het ministerie. Bij het in ontvangst nemen van het rapport van de commissie-Ruding heb ik gezegd dat ik mij ook andere gebieden kan voorstellen waar een dergelijke aanpak wordt gekozen, bijvoorbeeld het bevorderen van mogelijkheden van pps bij lagere overheden, bij provincies en gemeenten. De commissie constateert dat daar heel veel mogelijk is, maar dat te weinig gebeurt. Ook daar zou voor een geconcentreerde aanpak kunnen worden gekozen.

De laatste vraag van de heer Tang had betrekking op de tegenvallers bij zorg- en huurtolagen en tolagen

voor kinderopvang. Hij vroeg wie er nu eigenlijk verantwoordelijk voor is. Dat raakt ook aan een vraag van de heer Remkes hoe wij aankijken tegen wat er in de sfeer van de huurtoeslag gebeurt. De vakdepartementen zijn verantwoordelijk voor het maken van ramingen hoeveel mensen in aanmerking komen voor huurtoeslag en dergelijke. Soms wordt gebruikgemaakt van externe expertise. Bijvoorbeeld voor de meest recente ramingen voor kinderopvang, die ten grondslag hebben gelegen aan de besluiten die wij afgelopen week genomen hebben, is de expertise van het Centraal Planbureau ingeroepen om die ramingen te schragen. De vakdepartementen zijn dus verantwoordelijk voor de ramingen. Financiën toetst, met name vanuit de Inspectie der Rijksfinanciën, de ramingen. Vervolgens voert de Belastingdienst het uit. Staatssecretaris De Jager zal daarop ook ingaan. De specifieke vraag van de heer Remkes was hoe ik vanuit meer budgettair perspectief kijk naar wat mogelijkerwijs aan de hand is bij de huurtoeslag. Zijn analyse klopt. Het kan één van de volgende twee oorzaken zijn. Een mogelijkheid is dat bij het overgaan van de huursubsidie met het ministerie van VROM als uitvoerende instantie naar de huurtoeslag met de Belastingdienst als uitvoerende instantie het niet-gebruik structureel is verminderd, bijvoorbeeld omdat het bij de Belastingdienst laagdrempeliger is dan bij het ministerie van VROM. De andere mogelijkheid is dat bij de schatting van het inkomen vooraf enorm veel fouten zijn gemaakt, waardoor er enorm veel correcties zijn. In de Voorjaarsnota heb ik aangegeven hoe wij met deze materie zijn omgegaan. Dit zal volgende week in het debat met de financiële woordvoerders wel aan de orde komen. In de Voorjaarsnota hebben wij aangegeven dat wij voorlopig van het slechtst mogelijke geval uitgaan, zijnde een structurele tegenvaller voor het gehele bedrag. Dat betekent dat sprake is van een structurele vermindering van het niet-gebruik. Daarop hebben wij maatregelen genomen. Mocht de komende tijd blijken – ongeveer in augustus weten wij definitief hoe wij ervoor staan – dat het een kwestie is van verkeerde inschatting van de relevante toetsinkomens, verkeerde bevoorschotting en dergelijke, dan kan een aanpassing plaatsvinden. Dat heeft dan budgettaire consequenties die in de Miljoenennota zichtbaar zullen worden.

De heer **Remkes** (VVD): Zouden de verantwoordelijke bewindslieden in de richting van de Kamer in analytische zin wat nader kunnen rapporteren?

Minister **Bos**: Ik weet dat de staatssecretaris beschikt over gedetailleerde informatie over percentages bij navordering en dergelijke, of wij dat moeten zien als heel anders dan voorgaande jaren, als problematisch of niet et cetera. Ik kan dat wel gaan vertellen, maar het lijkt mij meer gepast dat de staatssecretaris dat doet.

De heer **Tang** (PvdA): Ik dank de minister voor zijn toezegging om nog eens naar de waardevaste obligaties te kijken, met name naar de doorwerking daarvan voor de financiële markten. In het jaar dat ik hier zit, verbaas ik mij er een beetje over hoe ramingen tot stand komen. Bestaat bij vakdepartementen dan niet de neiging om een raming te maken die, zeker als het meerjarenramingen betreft, beter in het budgettaire plaatje past? Het is altijd een truc om de kosten van een project – dat is niet voorbehouden

aan het ministeries, het gebeurt ook in het bedrijfsleven – zo laag mogelijk voor te stellen. Is dat niet het risico op dit moment?

Minister **Bos**: Nee, de begrotingsregels werken zo dat zij daar niet of nauwelijks voordeel van hebben. Als zij slecht ramen en een tegenvaller hebben, moeten zij het in principe zelf oplossen en als zij een meevaller hebben, pik ik hem in. Zij hebben er dus niet zoveel aan om verkeerd te ramen.

De heer **Tang** (PvdA): Dat is toch niet helemaal waar. De verantwoordelijke bewindslieden zijn weg, om eerlijk te zijn. Die hebben er dus wel degelijk baat bij gehad.

Minister **Bos**: Als u praat over het specifieke ramingsgedrag in het laatste jaar van een vorig kabinet, kan ik mij iets voorstellen bij andere motieven. Maar regulier, door een gehele periode heen, hebben de bewindslieden in het algemeen wel te maken met de consequenties van hun eigen ramingen.

De heer Irrgang heeft twee minuten vol gepraat zonder mij een concrete vraag te stellen, maar hij heeft wel twee opmerkingen gemaakt die ik niet helemaal onbeantwoord kan laten. Een opmerking was dat er in de jaarverslagen weinig staat over externe inhuur. Hij weet best waarom. Dat is omdat de Kamer met minister Ter Horst in gesprek is over de vraag of daarop regie moet plaatsvinden, of daarvoor doelen gesteld moeten worden. Minister Ter Horst zal binnenkort naar aanleiding van het debat dat zij daarover met de Kamer gevoerd heeft, aan de Kamer rapporteren. De andere opmerking was dat in het overzicht van topinkomens de AFM en De Nederlandsche Bank ontbreken. Dat heeft inderdaad te maken, zoals hij zelf ook al vermoedde, met wat in de wet omschreven staat waarover wij wel en niet moeten rapporteren. Het zijn twee zbo's, die niet louter uit publieke middelen worden gefinancierd en daardoor dus buiten het bereik van de wet, de WOPT, vallen.

Van de heer Vendrik mag het allemaal een slag radicaler in de veranderingen die wij in het VBTB-proces hebben aangebracht. Hij vindt dat in de verantwoordingsbrief van de minister-president de nadruk te veel op inspanningen qua beleidsproces wordt gelegd en te weinig op concrete resultaten. Ik herken dat beeld. Ik zou zelf niet de conclusie willen trekken dat de inspanningen niet relevant zijn in de beantwoording. Ik vind die ook relevant. Als meer dan dat gemeld kan worden, in termen van concrete resultaten die zijn geboekt, moet dat ook worden meegenomen. Ik neem zijn suggestie graag mee naar de minister-president, inclusief de suggestie om te proberen het de volgende keer korter, bondiger en meer gefocust te doen.

Voor het jaarverslag van Financiën spitste de heer Vendrik het toe op de doelstelling van duurzaamheid.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het zou dienstig zijn als de minister van Financiën een indringend verzoek doet aan de minister-president om één-op-één aan te sluiten op het beleidsprogramma.

Minister **Bos**: Ik zal kijken wat wij kunnen doen. De verantwoordingsbrief dit jaar was de eerste. Er waren over 2007 nog betrekkelijk weinig resultaten te melden. In 2007 zijn wij begonnen met een aantal zaken en hebben wij inspanningen gepleegd, maar was nog niet

veel van de resultaten te zien. Wij zouden het komend jaar tot meer in staat moeten zijn. Ik neem dit dus graag met de minister-president op.

De heer **Vendrik** maakte ons een compliment dat wij in ons eigen verslag bij de beleidsprioriteiten het stimuleren van duurzame consumptie en productie hebben opgenomen. Dit compliment moet ik in alle eerlijkheid doorgeven aan de staatssecretaris, omdat het vooral ook betrekking heeft op het belastinginstrumentarium. Hij wilde die doelstelling erin hebben en heeft die prioriteit ook gesteld. Ik ben het wel met de heer **Vendrik** eens dat wij volgend jaar nog maar eens goed moeten kijken, of wij bij de verslaglegging van de resultaten kunnen doorpakken van het niveau waarop een wetsvoorstel is ingediend naar wat het in de praktijk heeft betekend. Als je ziet hoe de energie-efficiëntie van het leaseautopark verandert ten gevolge van maatregelen op het gebied van de bpm, mag je aannemen dat je op dat concrete niveau een aantal zaken kunt laten zien waarbij er enig effect is door de fiscale maatregelen. Misschien kan dat ook voor de verpakkingen en misschien zelfs voor vlieguren! Tegen die tijd sta ik wel weer in het vragenuurtje! En ik merk dat dit heel veel emoties losmaakt.

De **voorzitter**: Wil de minister het bij de beantwoording van de vragen laten?

Minister **Bos**: Dat doe ik. Ik meen dit heel serieus. Laat ik niet provoceren, maar laat ik het erop houden dat wij het zeker niet zullen laten om waar mogelijk ook de effecten van fiscale maatregelen in de sfeer van meer duurzame consumptie en productie mee te nemen in het volgende verantwoordingsverslag.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat vind ik winst. Daar ben ik de minister en de staatssecretaris erkentelijk voor. Er is misschien wel meer. Het bevorderen van duurzame productie en consumptie, een doelstelling van het kabinet, kan absoluut onderdeel zijn van het fiscale beleid en vergroening. De staatssecretaris van Economische Zaken kan eraan bijdragen via een veel duurzamer aanbestedingsbeleid, samen met de minister van VROM en de minister van LNV. Wie binnen het kabinet bundelt dat voor ons en geeft een kort, pittig overzicht wat er in een jaar is gebeurd en wat het kabinet eraan heeft bijgedragen via de hoofdlijnen van het beleid? Zijn dat deze bewindslieden? Neemt de minister dit mee?

Minister **Bos**: Volgens mij moet je dan naar de doelstelling uit het geheel van de 74, naar de doelstelling die het kabinet als geheel heeft op het gebied van verduurzaming. Op het gebied van duurzame inkoop is er een doelstelling die dicht in de buurt komt. Daarover zal primair de minister van VROM, maar niet alleen voor haar eigen beleidsterrein VROM, rijksoverheidbreed verantwoording afleggen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat snap ik, maar dan missen wij nog een doelstelling bij de minister van Landbouw, namelijk het bevorderen van duurzame landbouw in termen van areaal, consumptie, productie of afzet. Deze algemene doelstelling, waarvoor deze minister de verantwoordelijkheid heeft genomen, is onze reddingsboei in deze discussie. Ik dicht hem dus heel veel bevoegdheden toe om hierover eens pittig te

rapporteren. Wij moeten het van deze bewindslieden hebben.

Minister **Bos**: Ik zie de staatssecretaris voor belastingzaken veranderen in een soort tweede minister van landbouw, maar wij zullen bekijken hoe wij ervoor kunnen zorgen dat u, niet op een oneigenlijke manier via belastingen, de informatie krijgt die u wilt hebben. Het was echter niet de bedoeling om hier de suggestie te wekken dat wij, omdat wij als beleidsprioriteit verduurzaming van de consumptie en productie hebben meegenomen, de verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw op haar gebied overnemen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Alleen heeft zij op dat gebied geen doelstelling; dat maakt het debat met haar weer lastig.

Minister **Bos**: De heer **Vendrik** vroeg vervolgens of er op het gebied van corporate governance een mogelijkheid is om een aantal zaken meetbaarder te verantwoorden dan tot nu toe gebeurt. Wij doen dat in elk geval met de percentages die relevant zijn voor de naleving van de code. Wij kunnen ervan vinden wat wij vinden, maar het is niet niks. Het zegt wel degelijk iets. Voor volgend jaar hebben wij het evenwichtig ondernemingsbestuur, waarvan zowel de aanpak van te activistisch aandeelhoudersgedrag als het tegengaan van excessieve beloningen een onderdeel vormt, als één van de prioriteiten voor het ministerie van Financiën opgevoerd om verantwoording over af te leggen. Ik ben bereid ernaar te kijken. Als het enigszins mogelijk is om daarbij meer aan te halen dan de wijze waarop de code wordt nageleefd of welke wetten wij hebben ingediend, bijvoorbeeld feitelijk gedrag dat wij in de samenleving waarnemen, lijkt het mij interessant om te proberen. De heer **Van Dijck** zei, volgens mij per ongeluk, dat wij al met al kunnen terugkijken op een goed jaar. Ik zie dat meer mensen dat gehoord hebben en ik laat hem daar niet mee weggemen. Voor het beteugelen van een hoge inflatie is het belangrijkste instrument het rente-instrument, dat bij de Europese Centrale Bank berust. Niemand anders dan de daar verantwoordelijken weten hoe dat de komende tijd zal worden ingezet. Wij hebben uiteraard mogelijkheden met belastinginstrumenten, zoals de btw. Men kent de situatie. De verhoging van de btw is voor het kabinet altijd gekoppeld geweest aan de verlaging van de WW-premie. Toen de vakbonden en de werkgevers ons vroegen of het het goede moment was om het doen, met het oog op mogelijke gevolgen voor de looneisen, hebben wij gezegd dat wij er serieus naar zouden luisteren. Een definitieve beslissing nemen wij in augustus, als wij alle relevante cijfers kennen. Ik herhaal dat hier ook maar.

De heer **Van Dijck** maakte een opmerking over de Rekenkamer en aanbestedingsregels. Bij Economische Zaken speelt dat rond de EFRO. In de verantwoording over Europa heb ik daarover met zijn fractiegenoot de heer **De Roon** al uitgebreid van gedachten gewisseld. Als hij het niet erg vindt, ga ik dat nu niet herhalen.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Wat de Algemene Rekenkamer betreft was mijn vraag meer of de tolerantiegrens wel de juiste is als sprake is van een onrechtmatigheid van 1 mld. De tolerantiegrens is procentueel dezelfde, of het nu gaat om een klein bedrag

of een groot bedrag. Voor heel grote bedragen kan een aanscherping worden overwogen.

Minister **Bos**: Mag ik daar schriftelijk op terugkomen? Ik moet daar namelijk wat meer tijd aan besteden. De kwaliteit van mijn antwoord is er niet mee gediend om het nu op de gok te gaan zeggen.

Voorzitter. De heer Van Dijck vroeg vervolgens waarom de meevallers bij De Nederlandsche Bank in de schatkist terechtkomen. Het aardige is dat dit niet gebeurt. Als ik meer geld binnenkrijg van De Nederlandsche Bank dan geraamd, werken de begrotingsregels zo dat dit extra ruimte onder het uitgavenkader schept. Het wordt dus teruggegeven aan de burgers omdat het kan worden uitgegeven aan zaken die mensen belangrijk vinden. Het verdwijnt dus niet in vestzak, broekzak of achterzak.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De minister gaat schriftelijk in op de tolerantiegrens. In antwoord 34 wordt uitvoerig ingegaan op tolerantiegrenzen, maar op de grenzen die gelden vanaf 2008 en niet op de grenzen die golden in 2007. Kan de minister dit erbij betrekken?

Minister **Bos**: Ik zal dit ook meenemen.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): De winst kan dus ook gebruikt worden om de toezichttarieven te verlagen?

Minister **Bos**: Dan gaat u ervan uit dat de winst ook veroorzaakt wordt door te hoge tarieven, waardoor de bank winst maakt, en dat de winst structureel is. Ik wou dat het zo was en ik hoop dat het zo is, maar ik heb geen aanwijzingen om dit te mogen veronderstellen. Het lijkt mij gevaarlijk om tarieven die wat langer gehanteerd moeten worden, te verlagen omdat er misschien de mazzel is dat zij in een jaar wat meer geld opleveren.

De heer Van Dijck stelde nog een vraag over de lage afdracht door Holland Casino. De raming was 80 mln. en er is 79,238 mln. gerealiseerd. Dat zit dicht bij elkaar. Holland Casino heeft in het desbetreffende jaar wel hogere kosten gemaakt omdat er twee nieuwe vestigingen zijn geopend in Leeuwarden en Venlo. Dat is misschien het beste antwoord op de vraag.

Het lijkt mij beter dat de staatssecretaris ingaat op de vraag over Actal, omdat hij daarvoor de directe verantwoordelijkheid draagt.

De heer De Nerée tot Babberich heeft gewezen op het feit dat in het Verenigd Koninkrijk thans de verplichting bestaat tot het openbaar maken van shortposities. Ik stel voor dat ik daarop terugkom in het kader van de wetsvoorstellen naar aanleiding van de rapportage door de commissie-Frijns in het voorjaar van 2007. Dat zal niet lang meer duren. Die voorstellen hebben betrekking op vragen als: wanneer moeten aandeelhouders zich identificeren, hoe en wanneer moeten zij melding maken van hun strategische bedoelingen, wanneer mogen zij iets agenderen op de aandeelhoudersvergadering? Daarbij is de grens van 3% ook relevant. Dat lijkt mij het beste moment om de vergelijking te maken met de wijze waarop men in het Verenigd Koninkrijk ermee omgaat en te beoordelen of wij daarmee uit de pas lopen.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De reden dat ik het vandaag naar voren breng, is om de urgentie heel duidelijk te maken. Als je ziet wat er gebeurt, in deze moeilijke markt en met de kredietcrisis, en als je ziet dat

zo geprobeerd wordt om bedrijven kapot te maken, is men slecht bezig en is een vervolgstap de manier waarop men ermee omgaat. Vandaar mijn vraag aan de minister om dit aspect er snel uit te pikken.

Minister **Bos**: Daarover wil ik wel iets zeggen, al is het maar omdat de heer De Nerée zelf mijn eerdere uitlatingen over knip- en plakwerk aanhaalde. Ik blijf zeggen dat ik op dit gebied een merkwaardige inconsistentie in de houding van het CDA waarneem. Dat heeft niet zozeer te maken met het feit – daar ging de opmerking over het knip- en plakwerk over – dat ideeën die het kabinet in een brief aan de Kamer heeft gepresenteerd, drie maanden later als eigen ideeën door het CDA in Het Financieele Dagblad naar voren zijn gebracht als wel met het feit dat het CDA halsstarrig vol blijft houden dat een take-over panel naar Engels model een goed idee zou zijn in de Nederlandse verhoudingen. Als er nu iets is waarmee enkel en alleen het aandeelhoudersbelang gediend wordt en niet de bredere belangen die bij een onderneming aan de orde zijn, iets waar de heer De Nerée juist altijd voor pleit, is het juist dat take-over panel. Ik blijf dat een merkwaardige inconsistentie vinden in de opvattingen van het CDA. Wij hebben echter nog een paar maanden om dat recht te breien.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik weet niet of het rapport van het CDA ooit officieel naar de minister is gestuurd, maar het wordt tijd dat wij dat officieel gaan doen. Dan zal hij zien dat alle inconsistenties weg zijn.

Minister **Bos**: Er is nog ruimte in de tas. Dus dat kan er nog wel bij.

De heer De Nerée tot Babberich heeft ook gevraagd naar de toename van de toezichtkosten. Dat is in elk geval wel consistent, want dat is een punt waar het CDA altijd mee komt. De toename van de toezichtkosten bij De Nederlandsche Bank in 2007 heeft met name te maken met ABN AMRO, de VVGB-verlening en met een aantal zaken die door de kredietcrisis veroorzaakt werden en extra toezicht vroegen. De toename van de kosten bij de AFM heeft nog steeds te maken met het feit dat zij in elk geval in 2007 nog steeds een organisatie in opbouw was, met taken die gewoon in het proces van opbouw uitgebreid werden. De heer De Nerée vroeg voor de volgende keer een wat uitgebreidere tabel met kosten, zodat hij het zelf in perspectief kan plaatsen. Daartoe ben ik uiteraard gaarne bereid.

De heer Cramer stelde een vraag over decentrale overheden. Decentrale overheden werken in principe met een baten-lastenstelsel en niet met een kasstelsel, zoals het Rijk doet. Zij sturen daarmee dus niet, zoals het Rijk wel doet, op schuldreductie of overschot. Als het EMU-tekort van lokale overheden bijdraagt aan een overschrijding van de Europese grenzen van het totale EMU-saldo, is nader bestuurlijk overleg aan de orde. Wij werken dus gewoon op basis van ramingen voor decentrale overheden met de kennis die wij hebben over de manier waarop zij op basis van het baten-lastenstelsel werken. Als wij denken dat het in totaal tot problemen leidt, moeten maatregelen worden genomen. In het algemeen werkt het prima. Het ultimum remedium, als het echt niet anders kan, is om te korten op Gemeenteen Provinciefonds. Zover willen wij het liever niet laten komen. Voorkomen is altijd beter dan genezen.

De heer Cramer vroeg of wij niet een te treurige en negatieve toon hanteren als belastingopbrengsten, zoals de energiebelasting, tegenvallen, omdat de oorzaak zou kunnen zijn dat gedragsveranderingen die wij willen bereiken, ook plaatsvinden. Hij zei zelf al dat dit in het concrete geval van energiebelasting waarschijnlijk niet de reden was, omdat het lagere gebruik waarschijnlijk meer te maken had met de zachte winter en dan de hogere energiebelasting. Ik ben het echter met hem eens, als wij proberen via een belasting een gedragsverandering tot stand te brengen, dat wij niet teleurgesteld moeten doen als het ook lukt. Wat dat betreft houd ik mij vast aan de wijsheid van de oude leermeester oud-staatssecretaris Van der Ploeg, die ooit zei dat het mooie van milieubelastingen is dat het goed is voor het milieu als zij werken en dat het goed is voor de schatkist als zij niet werken.

De heer **Irrgang** (SP): Hoe ziet de minister van Financiën het verantwoordingsproces met jaarverslagen? Ik heb hem ook gezien bij het fractievoorzittersdebat. Hij mocht te elfder ure daarin figureren. Als wij hier praten over de vraag of je een extra opbrengst aan energiebelasting een mee- of een tegenvaller moet noemen, is dat dan wat wij ermee bedoeld hadden?

Minister **Bos**: Ik denk niet dat dit het meest sexy onderdeel is van het politieke proces, maar toch hebben wij het wel nodig. Ook democratie kan uiteindelijk niet zonder verantwoording. Van dit soort momenten gaat een preventieve werking uit, opdat grote fouten niet gemaakt worden. Als deze verantwoording er niet zou zijn, weet ik niet hoe het er over vier of vijf jaar voor staat. Ik ben eigenlijk betrekkelijk somber over hoe het ervoor zou staan als dit soort discipline wegvalt. Misschien hoort het, als ik het heel oneerbiedig zeg, in zekere zin ook tot het corvee dat wij allen als geld uitgevende politici en als controlerende parlementariërs te doen hebben, gewoon ook vanuit een democratisch plichtsbef. Het is echter niet altijd het meest spannende onderdeel van ons werk. Daarnaast moeten wij het op z'n minst nog een keer proberen om in het grote verantwoordingsproces dat in de plenaire zaal plaatsvindt, waarbij de minister-president aanwezig is en waarover een aparte brief wordt gestuurd en waarbij ook de president van de Algemene Rekenkamer aanwezig is, het ook in politiek opzicht spannend te maken voordat wij dat definitief afschrijven.

De heer **Irrgang** (SP): De minister zegt dat hij niet weet wat er zou gebeuren als dit er niet meer is. Ik ben overigens graag bereid om hier een paar uurtjes corvee te doen; dat is het punt niet. En ik hoop de minister ook. Hij vroeg zich af hoe het ervoor zou staan als dit er niet was. Tien jaar geleden was dit er echter niet en ging het toen fout? Wij moeten ons ook afvragen of de 114 pagina's van dit jaarverslag en die 3000 in totaal het waard zijn, voor alle ambtenaren die het werk doen, en wat het oplevert.

Minister **Bos**: Er zal altijd – en het kent een wat langere geschiedenis – een rechtmatigheidstoets door auditors en accountants moet plaatsvinden of het geld is uitgegeven zoals het mag worden uitgegeven. Dat gebeurt bij bedrijven ook. Ook daar is die toets in het

algemeen pas in april of mei klaar en is men vijf maanden na afsluiten van het jaar aan het verantwoorden. Toch is het nodig. Er komen soms ook zaken naar voren die niet juist zijn. Daarover wordt dan gepraat. Daarvoor zijn mensen verantwoordelijk en daarover moeten mensen verantwoording afleggen. Dat is goed. Zolang zo'n verslag en verantwoording niets oplevert, vinden wij het saai. Wacht echter maar tot de keer dat er wel een grote fout in blijkt te zitten en wel een onrechtmatigheid wordt gevonden. Dan vinden wij het heel belangrijk dat wij samen toch de moeite hebben genomen om ernaar te kijken.

Verder wordt niet alleen naar rechtmatigheid gekeken, maar ook naar de doelmatigheid en of het politiek gezien een juiste allocatie van middelen is. Op dat punt hebben wij de afgelopen jaren ervaren dat het proces niet het politieke profiel heeft gekregen dat het zou moeten krijgen. Daarom hebben wij nu een paar verbeteringen aangebracht. Die moeten wij nu echt een kans geven en dan trekken wij over een paar jaar wederom conclusies.

De **voorzitter**: Wij gaan nu over tot onderwerpen de belasting betreffende. De heer Vendrik zou nu eigenlijk al in een debat met minister Klink moeten zitten. Hij heeft nog een vraag aan de staatssecretaris van Financiën over de Belastingdienst. Ik geef hem even voorrang, waarna hij de vergadering zal verlaten.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Mijn excuses dat ik dadelijk wegga. Dat komt niet door een gebrek aan belangstelling, maar wat in een andere zaal gebeurt is nog net iets pregnanter.

Een vraag brandt mij op de lippen. In de afgelopen periode hebben wij in vele debatten met de staatssecretaris problemen bij de Belastingdienst besproken. Mijn fractie heeft er sterk bij hem op aangedrongen dat er een keer een breed, gezaghebbend document van hem komt, met een plan voor verbetering. In de stukken voor vandaag kan ik, zeker niet in het Beheersverslag, maar ook niet in het plan van aanpak voor de komende jaren, zo'n document zien. Eigenlijk zit ik daar op te wachten. Krijgen wij dat nog van de staatssecretaris? Hij heeft namelijk een toezegging gedaan om een behoefte van mijn fractie om van de lopende reorganisatie een groot project, met scherpere verantwoordingseisen, te maken te vervullen. Ik wil daar voorlopig wel van afzien, maar dan wil ik een plan op tafel hebben waar wij een goed debat over kunnen hebben. Ik snak naar een gezaghebbend verbeterplan van de staatssecretaris, waarin zijn voornemens staan voor acties en doelen in de komende jaren. Ik neem aan dat de collega's daar ook geïnteresseerd in zijn.

De **voorzitter**: De staatssecretaris geeft hier nu geen antwoord op. Dat komt bij de totale beantwoording van alle vragen.

De vergadering wordt van 18.06 uur tot 18.14 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Financiën, die al een tijdje in ons midden is, maar nog niet welkom geheten is, nu welkom. Ik stel voor, voor de belastingonderwerpen een maximale spreektijd van acht minuten per fractie vast te stellen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik zal proberen mijn acht minuten niet helemaal vol te maken. De staatssecretaris was er al bij toen wij spraken over somber doen. De minister heeft daar goed op gereageerd, maar misschien kan de staatssecretaris er ook nog een opmerking over maken.

Er is bijna 100 mln. meer uitgegeven aan apparaatskosten voor de Belastingdienst, terwijl wij nu geconfronteerd gaan worden met een bezwaaronderzoek van de Algemene Rekenkamer. Ik vind dat zuur. Er worden extra inspanningen geleverd om de problemen op te lossen en dan nu dit. De staatssecretaris heeft eerder al aangegeven zich persoonlijk te bemoeien met de aanpassingen binnen de Belastingdienst. Wij hebben afspraken gemaakt om die nadrukkelijk en van dichtbij te volgen. Ik wil er nu dan ook niet al te veel over zeggen.

Kan de staatssecretaris expliciet reageren op de kritiek van de Algemene Rekenkamer dat het maar de vraag is of de problemen wel structureel worden aangepakt? Dat was de grond om het bezwaaronderzoek te starten. Ik vind die kritiek namelijk nogal stevig, aangezien wij juist over die structurele aanpak een discussie hebben gevoerd met de staatssecretaris. Wij willen niet langer houtje-touwtje-oplossingen, maar een fundamentele aanpak van de problemen van de organisatie op het gebied van ICT. Er moet voor worden gezorgd dat de systemen van de Belastingdienst weer net zo stabiel en betrouwbaar worden als vroeger het geval was. Dat was de boodschap van de staatssecretaris. Die heb ik ook voluit gesteund. Juist dat is nu aanleiding voor de Algemene Rekenkamer om vraagtekens te plaatsen. In het jaarverslag wordt over de ontwikkeling van de belastingmoraal aangegeven dat de belastingplichtige een pakkans van 71% ervaart. Dat was ook een streefwaarde. Ik kan het echter ook zo vertalen dat iets meer dan twee derde van de mensen denkt bij een verkeerde opgave door de Belastingdienst gepakt te worden. Een derde verwacht dat niet. Dit lijkt mij niet erg stimulerend. Zou dat cijfer niet veel hoger moeten zijn? Weet het ministerie overigens wat de werkelijke pakkans is? Zo ja, wat gebeurt daar dan mee? Kennelijk gaat ook dat nog niet helemaal goed. Er wordt ook aangegeven dat 79% van de processen-verbaal leidt tot een veroordeling. De staatssecretaris geeft daarbij vrij klinisch weer dat dit onderwerp van discussie met het Openbaar Ministerie is. Kan de staatssecretaris aangeven wat de resultaten van dit overleg zijn? Zou de kwaliteit van de opsporing onder druk kunnen staan als gevolg van een tekort aan personeel? Zou een uitbreiding van personeel dan niet een op een terugverdiend worden uit de meeropbrengsten van de boetes?

De heer **Tang** (PvdA): Voorzitter. Wat een jaar, 2007! We gaan van incident naar incident. Dat is ongelukkig, niet alleen vanwege de incidenten op zichzelf. Het kan ook een demoraliserend effect hebben. De heer Cramer noemde al de belastingmoraal. Het kan een demoraliserend effect hebben op belastingbetalers. Het kan ook een demoraliserend effect hebben op medewerkers van de Belastingdienst. De Kamer kan en mag dit soort incidenten niet links laten liggen, zeker niet als zij een uiting zijn van structurele gebreken. Maar wij moeten ons richten op structurele verbeteringen en prestaties. Helaas ontbreekt daarbij op dit moment het zicht op het reilen en zeilen bij de dienst, het zicht op de stukken en op verbeteringen. Er is daarbij geen gebrek aan

informatie. Zo heb ik kunnen lezen over een sollicitatieprocedure waarvoor zich veertig mensen hebben gemeld en elf mensen zijn uitgenodigd. Er is veel informatie, maar niet altijd de informatie waar ik op zit te wachten. Welkom is natuurlijk dat de presentaties beter in kaart zullen worden gebracht. Die toezegging heeft de staatssecretaris gedaan. Wij wachten op de uitkomst daarvan. De hoop van de PvdA is dat er daardoor een beter zicht komt op structurele verbeteringen en op onvolkomenheden dan nu het geval is.

Welkom is ook het bezwaaronderzoek van de Algemene Rekenkamer, dat hopelijk leidt tot adviezen om onvolkomenheden die er nog zijn uit de wereld te helpen. Het ontbreekt de Tweede Kamer op dit ogenblik aan inzicht hoe dat zou kunnen.

De conclusies van de Algemene Rekenkamer zijn op dit moment bepaald nog niet hoopgevend. Zij constateert hardnekkige en structurele onvolkomenheden. Ik hoor graag een reactie van de staatssecretaris daarop. Er wordt wel hard gewerkt, maar sommige onvolkomenheden zijn nog steeds, na zoveel jaren, niet opgelost. Eerder is in de Kamer al gewisseld dat de problemen zijn ontstaan door een combinatie van factoren, een reorganisatie van de Belastingdienst ten tijde van bezuinigingen op personeel en de introductie van nieuwe voorstellen. Ik ben blij dat de partijen in de Kamer, vooral CDA en VVD, hebben toegegeven dat die laatste factoren ook hebben bijgedragen. De stelling van de Partij van de Arbeid is dat de problemen dan ook een verantwoordelijkheid van de Haagse politiek zijn. Misschien is de PvdA niet direct verantwoordelijk voor de problemen die zijn ontstaan, maar wij voelen ons wel verantwoordelijk voor de oplossing. Het gaat dan om een vereenvoudiging, de manier om de druk bij de Belastingdienst weg te halen. In het vorige overleg heeft de staatssecretaris aangekondigd te gaan praten met verschillende betrokken bewindspersonen. Ik hoop dat dit al enige resultaat heeft opgeleverd. Ik weet dat de staatssecretaris twee weken op vakantie is geweest, maar misschien heeft hij er toch nog tijd voor gehad. Hij was in ieder geval in het buitenland. Kan hij aangeven waar hij op aankoerst? Het zou de PvdA een lief ding waard zijn als de toeslagenfabriek een stukje kleiner zou worden, om het maar zo te zeggen.

De heer Remkes begon al over de huurtoeslag. Daar spelen problemen waarvan de oorzaak nog niet eens helemaal duidelijk is. Wel weten wij dat voor de toeslaggerechtigden een stapeling van problemen dreigt. Wij hebben de definitieve beschikking voor 2006. De definitieve beschikking voor 2007 moet nog uitgaan, maar het laat zich niet moeilijk raden dat als een fout is gemaakt in 2006 die zich ook zal voordoen in 2007. Er is een flinke groep mensen, zo'n 70.000, die meer dan € 1000 moeten bijbetalen, alleen over 2006. Dan zal het in 2007 ook wel zo zijn. Als die mensen in aanmerking komen voor een huurtoeslag, zijn zij vaak niet in de positie om zo maar € 2000 terug te betalen. Wij hebben hierover al eerder van gedachten gewisseld. De heffingsrente wordt bijvoorbeeld niet in rekening gebracht. Er is gesproken over coulançe met de invorderingsrente, door de betalingsregeling op maat. Zijn er nog mogelijkheden om de mensen die in problemen dreigen te komen tegemoet te komen? Hoe ziet het met de toegang van de regeling? Als mensen maximaal € 20 kunnen betalen, zouden zij in aanmerking komen voor de regeling. Ik zeg het even uit

mijn hoofd. Onder welke voorwaarden komen zij in aanmerking voor een betalingsregeling op maat? Is de toegang groot genoeg? De PvdA twijfelt in ieder geval aan de bekendheid van de betalingsregeling op maat. Wij zien ook nog wel mogelijkheden om die onder de aandacht te brengen. Wij verzoeken de staatssecretaris de betalingsregeling meer onder de aandacht te brengen. Er zou bijvoorbeeld een brief uitgezonden kunnen worden naar de mensen die met hoge schulden worden geconfronteerd. Dat geldt ook voor mensen die in een standaardbetalingsregeling zitten. Zij kunnen erop gewezen worden dat zij hulp kunnen krijgen bij verschillende organisaties, zoals de sociale raadsleden, de FNV lokaal en er zijn vast meer organisaties. Treed ook in overleg met die organisaties om ervoor te zorgen dat mensen die problemen hebben op het juiste pad geholpen worden bij de betalingsregeling op maat. Bij de huurtoeslag is er ook een agenda voor vereenvoudiging. Een reden waarom mensen bij de huurtoeslag, meer dan bij andere regelingen, in problemen raken is dat als het inkomen net boven de inkomensgrens uitkomt zij een klap in die huurtoeslag krijgen. Dan kunnen zij in de problemen geraken. Dit probleem moet dringend worden aangepast. Het geldt dat in de voorjaarsnota ter beschikking is gesteld, moet de ruimte bieden om dat probleem aan te pakken. Ik hoor graag dat de staatssecretaris dit in overleg met de collega van WWI gaat doen. Het probleem schreeuwt om een aanpak.

In het jaar 2007 heeft ook het probleem van de te veel betaalde inkomensafhankelijke zorgverzekeringspremie de kop opgestoken. Dat is buitengewoon ingewikkeld, bijvoorbeeld doordat mensen meer werkgevers hebben, niet per se in loondienst hoeven te zijn, maar wel bij een werkgever moeten terugkeren om de te veel betaalde premie terug te krijgen, enz. Voor zover ik het begrijp is het buitengewoon complex. Dat geldt vooral voor de werknemers, maar zeker ook voor de bedrijven die premies moeten terugbetalen of zelf ook een premie terug krijgen. Het zou ons een lief ding waard zijn als het mogelijk was daarin nog een vereenvoudiging door te voeren. Volgens mij is dit punt dermate complex dat het een structurele onvolkomenheid zal blijken als er niet opnieuw grondig naar gekeken wordt.

De heer **Irrgang** (SP): Voorzitter. Ik kreeg vanmorgen een e-mail van een medewerker van de Belastingdienst, naar aanleiding van een kort artikeltje in De Telegraaf over een peuter die het verzoek kreeg om zijn bankrekeningnummer even door te geven voor terugbetaling van te veel betaalde belasting. Hij is drie jaar oud en was tijdens de betaling nog niet geboren. Die e-mail luidt als volgt:

“Hallo. De SP wil staatssecretaris De Jager vragen stellen over de Belastingdienst.” – dat doe ik vanavond – “Reden was: de fiscus stuurt nu ook al aanslagen naar driejarigen. Wel, ik werk nog” – “bij de Belastingdienst IT-afdeling en dan houd ik het voor gezien. De puinhoop is immens groot en wordt alleen maar groter. Dit is maar een heel, heel klein topje van de ijsberg. De laatste weken is het heel, heel erg wat er fout gaat. Reden is dat managers in de hogere echelons totaal niet snappen wat er moet gebeuren en alleen maar wijzen naar andere afdelingen wat er gaande is, maar niet de problemen op de werkvloer oplossen. De regie is totaal weg en de duurbetaalde bazen, ook die van mij, zijn alleen maar

bezig met hun eigen straatje schoonvegen. Laat Den Haag zich maar vast opmaken voor wat er allemaal nog komen gaat uit deze hoek. Als deze beerput echt los gaat, valt iedereen over elkaar heen. En dan willen ze ook alle andere nieuwe projecten er nog doorjassen: de kilometerheffing, de vereenvoudiging aangiftes voor bedrijven, alle toelagen die er nog komen. Hier gaat nog een kabinet over struikelen. De beleidsmakers in Den Haag en de stropdasjes snappen er totaal niets van. En dat verdient een ton of meer en moet vertellen hoe het moet. Ik heb het wel gehad en stap over naar iets dat heel, heel ver weg is van overheidsinstellingen.”

Als ik dit lees, vraag ik mij echt af wat het volgende is. Ik verbaas mij zo langzamerhand echt nergens meer over. Ik hoop niet dat de staatssecretaris nu weer gaat zeggen dat het artikeltje in de krant een incident was, zoals de minister van Financiën twee weken geleden zei toen hij de staatssecretaris moest vervangen. Slechts een kleine groep mensen zou een verkeerd formulier hebben gekregen bij de balie van het belastingkantoor. Ik twijfel eraan of slechts in een klein aantal gevallen iets verkeerd gaat.

Het valt mij op dat de Algemene Rekenkamer aan de ene kant vaststelt dat oude problemen zijn verholpen, maar dat zij aan de andere kant weer nieuwe problemen ziet ontstaan. Ik ben blij met het bezwaaronderzoek van de Algemene Rekenkamer. Het is goed dat de staatssecretaris zich daar niet tegen verzet. Het onderzoek is bedoeld om de staatssecretaris te helpen om de problemen bij de Belastingdienst op te lossen. Het is belangrijk dat die problemen worden opgelost. Het vorig jaar hebben zo'n 3000 mensen meer geklaagd over het functioneren van de Belastingdienst. Het is ook belangrijk voor de 30.000 medewerkers van de Belastingdienst, die naar mijn volle overtuiging iedere dag onder moeilijke omstandigheden er weer het beste van proberen te maken. Daar is bij mij geen enkele twijfel over. Het is van belang voor de minister van Financiën, maar ook voor de Kamer, omdat de Belastingdienst iets heel belangrijks moet doen voor de overheid, namelijk voldoende belasting- en premie-inkomsten binnenhalen om publieke voorzieningen te kunnen financieren. Ik geloof niet dat dit nu zo goed gaat als het zou moeten gaan.

De Algemene Rekenkamer noemt het bijvoorbeeld een onvolkomenheid – een mooi, eufemistisch begrip voor iets dat mis is – dat er geen toezicht is op de negatieve aangiften voor de omzetbelasting die de norm niet overschrijden. Is de staatssecretaris het eens met deze analyse van de Algemene Rekenkamer? Hoe is hij van plan deze onvolkomenheid op te lossen? Iedere ondernemer krijgt in verband met de negatieve aangifte een eigen individueel normbedrag toegewezen. Als een hoger bedrag dan de norm teruggevorderd wordt, zou de belastingregio de aangifte moeten controleren. Dat gebeurt niet altijd, door capaciteitsproblemen. Wat gaat de staatssecretaris doen om deze capaciteitsproblemen op te lossen? Op een gegeven moment zou de ondernemer het normbedrag dat voor hem geldt ook kunnen gaan voorspellen. Dat stelt de Algemene Rekenkamer in ieder geval. Is de staatssecretaris het ermee eens dat dit gevaar bestaat? Het is een wrange constatering dat je onder het toezicht van de Belastingdienst of je wel voldoende betaalt kunt uitkomen door onder de norm te blijven. Er moet een vorm van controle zijn voor wie onder de norm zit. Hoe denkt de staatssecretaris daar

over? Misschien is een steekproefsgewijze controle mogelijk. Zoals het nu is, kan het toch niet blijven. De Belastingdienst is begonnen met het ontwikkelen van een nieuw automatiseringssysteem voor de toeslagen. Ik houd mijn hart vast of het wel goed gaat. Wat gaat de staatssecretaris doen om de problemen die wij in de afgelopen tijd zo vaak hebben gezien bij de invoering van het nieuwe toeslagensysteem te vermijden? Welke vorderingen worden gemaakt met de invoering van dat systeem, over een aantal maanden? Waarom zal de invoering van dat systeem naar de mening van de staatssecretaris soepel gaan verlopen?

De Algemene Rekenkamer meldt dat het beheer van de automatisering van de Belastingdienst onvoldoende is. Vooral op het terrein van de gegevensbeveiliging is dit ernstig. Hoe zit het nu met de waarborging van de vertrouwelijkheid van de gegevens? Is die nu goed geregeld of worden oude autorisaties vaak niet verwijderd, waardoor medewerkers over te ruime bevoegdheden beschikken, zoals de auditdienst van het ministerie heeft gemeld? Welke acties zijn ondernomen om in de toekomst te voorkomen dat de vertrouwelijkheid van de gegevens onvoldoende gewaarborgd is?

Hoe zit het met de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris voor het beveiligingssysteem? Berust dat bij B/CICT? Tijdens de zomerborrel van MKB Nederland in Nieuwspoor werd er volgens het NRC-blog felle kritiek geuit op het functioneren van de controle door de Belastingdienst en ook op het functioneren van de Belastingdienst in brede zin. Er worden veel extra formulieren gebruikt. De fiscaal secretaris van MKB Nederland waarschuwde dat de belastingmoraal afneemt door de problemen bij de Belastingdienst, omdat er te weinig controle is door de Belastingdienst. Er werd in dat verband zelfs gesproken van een drinkende automobilist die vraagt om wat meer controles waarbij er gebazen moet worden. Deelt de staatssecretaris mijn vrees dat het verlies aan vertrouwen in het functioneren van de Belastingdienst een groot gevaar is voor de belastingmoraal en dat dit uiteindelijk financiële consequenties zal hebben voor de schatkist? Hoe denkt hij dat vertrouwen weer omhoog te krijgen? Ik geloof wel dat hij het wil veranderen, maar wanneer wordt het eigenlijk beter?

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Voorzitter. Zoals al eerder gezegd, wordt volgens de Algemene Rekenkamer onvoldoende controle uitgeoefend op de inkomstenbelasting, waardoor een bedrag van 41 mln. is misgelopen. Bij de omzetbelasting is 33 mln. ten onrechte teruggegeven. 45 mln. is ten onrechte verantwoord als oninbaar. Dit zijn grote bedragen. De Partij voor de Vrijheid is dan ook blij dat de Algemene Rekenkamer het initiatief neemt tot een bezwaaronderzoek.

2007 was het jaar van de Belastingdienst. Alles wat mis kon gaan ging ook mis. Het lijkt wel of ze Edward Murphy hebben binnengehaald. Er waren problemen met de toeslagen, met de loongegevens van 108.000 bedrijven, die opnieuw moesten worden aangeleverd, de Belastingdienst schendt Europese aanbestedingsregels, twee miljoen mensen moeten te veel ontvangen zorgtoeslag terugbetalen, 730.000 digitale aangiften raken kwijt, problemen met E-biljetten en T-biljetten en tienduizenden huurders moeten te veel ontvangen huurtoeslag terugbetalen. Het ergste van dit alles is dat wij het allemaal uit de krant moeten vernemen. Over transparantie gesproken!

De staatssecretaris belooft beterschap en zit er bovenop, telkens weer. In de voortgangsrapportage worden de eerste geboekte successen beschreven. Naast enkele goedkope successen op het gebied van communicatie met burgers en bedrijfsleven is het grootste euvel volgens de staatssecretaris te vinden bij de ICT. Bij de dienst zijn inmiddels enkele honderden systemen in de lucht. Wat doet een beetje IT'er dan? Systemen van scratch opnieuw opbouwen, in plaats van eerst te onderzoeken waar het eenvoudiger kan in procedures, wet en regelgeving. Eerst bouwen wij en daarna kijken wij wat we kunnen vereenvoudigen. Volgens mij is dit niet de goede weg. Wat ons betreft, mag het vierde luik dan ook naar voren worden gehaald. Wij stellen voor om eerst te kijken waar het fiscale stelsel veel te complex is en dan pas te kijken waar wij opnieuw gaan bouwen. De fractie van de Partij voor de Vrijheid vraagt of complexiteitsreductie niet moet beginnen aan de voorkant van het stelsel, door vereenvoudigingen aan te brengen in het belastingstelsel in plaats van opnieuw systemen te bouwen die de complexe werkelijkheid trachten te automatiseren. Wij hebben het vorig jaar gezien dat dit leidt tot problemen.

Ook moet volgens ons de staatssecretaris een rem zetten op allerlei nieuwe fiscale maatregelen, daar die de Belastingdienst nog eens extra belasten. Men ziet nu door de bomen het bos al niet meer. Het kabinet komt met allerlei nieuwe belastingen, zoals de verpakkingenbelasting, waarvan wij allemaal weten dat het weer een hoop regeldruk geeft en een hoge druk op de Belastingdienst; levensgevaarlijk wat ons betreft.

De regie moet terug. Er moet iemand strak de leiding en de eindverantwoordelijkheid nemen. Het kan niet zo zijn dat wij elke week weer de ene na de andere blunder van de Belastingdienst moeten bespreken en altijd weer als antwoord krijgen 730.000 maal sorry, in de vorm van een excuusbrief. De Belastingdienst is geen excuusdienst. Daarnaast is er het probleem van de belastingmoraal, ook al door de heer Cramer aangegeven. Die is gelukkig nog steeds hoog, maar wat er mee gebeurt is levensgevaarlijk, doordat het vertrouwen in de dienst zienderogen afneemt, met als gevolg minder bereidheid tot betalen en meer ontduiking en bezwaarschriften. Bezwaar aantekenen is in deze periode kennelijk lonend.

Uit de voortgangsrapportage blijkt dat nog steeds 600.000 toeslagen over het jaar 2006 nog niet definitief zijn vastgesteld. Als reden noemt de staatssecretaris een aantal foutpaden, zoals het ontbreken van loongegevens, uitstel van aangifte en spookbewoning. Het frappante is dat deze foutpaden allemaal blijven bestaan bij de toekenning van toeslagen over 2007. Met andere woorden, de puinhoop rond het toekennen van toeslagen kan nog wel even voortbestaan. Er is veel te veel gefocust op de IT, zonder de echte problemen, de foutpaden, aan te pakken.

Vervolgens wil ik pleiten voor een vrijstelling voor de groep die te veel ontvangen zorg- en huurtoeslag moet terugbetalen na definitieve toekenning. Het gaat om een groep met een kleine beurs. Het is die mensen niet te verwijten dat zij in 2006 te veel hebben ontvangen. Dit is te verwijten aan de Belastingdienst, die de mensen met nattevingerwerk en voorschotten een toeslag heeft gegeven, die zij dankbaar in ontvangst hebben genomen en ook al lang hebben geconsumeerd. Wij vinden dat de Belastingdienst ten onrechte achteraf met een eis tot terugbetaling komt. Als de Belastingdienst elke keer als

hij faalt dit kan afwentelen op de burgers, leert hij het nooit. Ze moeten maar eens op de blaren zitten!

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Waar zou de heer Van Dijck de grens voor de teruggave willen leggen?

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Dat was eigenlijk de vraag waarop ik zou komen, want ik weet niet over welk bedrag wij praten. In de voortgangsrapportage worden alleen domeinen en percentages genoemd. Wij moeten even kijken wat het zou gaan kosten, maar ik vind ten principale dat wij de burgers die wij eerst blij maken met een dooie mus door ze een grote toeslag te geven twee jaar later niet € 1200 kunnen laten terugbetalen. Die mensen valt niets te verwijten. Zij hebben te goeder trouw gehandeld.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Vindt de heer Van Dijck dat de Belastingdienst geen voorschotten meer moet verstrekken? De Kamer wil zorgen dat de mensen niet in moeilijkheden komen, door ze voorschotten te verstrekken, maar de keerzijde van de medaille is dat als de voorschotten verstrekt worden op basis van verkeerde gegevens er een probleem is. De heer Van Dijck kan dan wel zeggen dat het geld inmiddels op is en dat de mensen het niet meer kunnen terugbetalen, maar ik ben blij dat mijn fractiegenote Blanksma inmiddels op het gebied van schuldsanering al het nodige heeft gedaan, zoals de registratie bij de BRK en ik ben ook blij dat de heer Tang die kant ook uit gaat. Als je echter te veel uitbetaalt, op basis van gegevens die niet kloppen of wat dan ook, zal naderhand een terugbetaling nodig zijn. De Kamer heeft aangedrongen op een snelle uitbetaling. Het risico kan dan niet altijd afgewenteld worden op degene die de snelle uitbetaling heeft gedaan.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Wij zijn ook voor een snelle uitbetaling; laat dat even duidelijk zijn. Het gaat er natuurlijk om wie wat te verwijten is. Als een belastingplichtige een te hoog voorschot aan zichzelf te wijten heeft, doordat hij een te lage huur heeft opgegeven of iets dergelijks, is het wat anders. Maar in het specifieke geval van 2006 zijn gewoon om slagvaardig te handelen met de natte vinger voorschotten gegeven. Ik kan mij niet voorstellen dat 600.000 mensen te kwader trouw hebben gehandeld. Een grote groep zal dat niet hebben gedaan. Is die mensen iets te verwijten of is de Belastingdienst iets te verwijten, omdat die te royaal toeslagen heeft toegekend en dat afwentelt op een groep die daardoor in de problemen komt? Dat is de cruciale vraag. In het laatste geval moeten wij een kwijtschelding voor de mensen introduceren.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): De heer Van Dijck wandelt langs de eerste vraag heen. Hij koppelt ten onrechte twee dingen aan elkaar. Ten eerste zegt hij dat een ander ten principale niet kan opdraaien voor een fout bij de Belastingdienst. Daarover heeft hij al gediscussieerd met collega De Nerée tot Babberich. Vervolgens ontloopt hij echter de vraag tot welke grens kwijtschelding zou moeten plaatsvinden. Wat mij betreft, is er wel een grens aan. Hij moet concreet zijn. Hij moet bijvoorbeeld zeggen dat het moet gebeuren tot modaal, tot een huurgrens of een bepaald bedrag; weet ik veel. Waar denkt de PVV aan?

De heer **Tony van Dijck** (PVV): De PVV vindt dat een groep die sinds 2006, al twee jaar, in onzekerheid verkeert niets te verwijten is. Zij moet een tegemoetkoming in de terug te betalen bedragen krijgen. Ik weet echter niet over welke bedragen en welke groepen wij precies praten.

De heer **Remkes** (VVD): Het staat in de rapportages.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Daar staan percentages en domeinen in. Ik zou specifiek willen weten hoeveel mensen in een bepaalde inkomensgroep een bedrag zouden moeten terugbetalen. Ten principale moet wie een fout maakt de hand in eigen boezem steken. Vanaf nu moet het goed worden gedaan. Als blijkt dat niet goed met voorschotten gewerkt kan worden, moet gekeken worden of een ander systeem gebruikt moet gaan worden.

De heer **Irrgang** (SP): De heer Van Dijck heeft natuurlijk gelijk dat heel veel mensen niet te kwader trouw zijn geweest. De fout zal vaak bij de Belastingdienst hebben gelegen. Wat hij voorstelt is echter ook niet eerlijk. Als dat gebeurt, worden mensen die wel hebben gezien dat zij een te grote toeslag krijgen en voor een vermindering hebben gezorgd met terugwerkende kracht gestraft. Dat is toch ook niet eerlijk? Ik zou wensen dat ik dan € 300 te veel had aangevraagd, want die krijg ik dan vergoed.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Daar zit wat in. Er moet worden gezorgd voor een eerlijke gang van zaken. Ik wil echter meer inzicht in de groep hebben. Ik wil ook meer weten. In hoeverre is de groep iets te verwijten of niet? Als het de Belastingdienst te verwijten is, wordt de bal te gemakkelijk bij de belastingplichtige gelegd. Ik vind dat de hand veel meer in eigen boezem moet worden gestoken. Als iemand die de Belastingdienst van de goede gegevens heeft voorzien twee jaar lang € 100 te veel heeft gekregen, kan worden gesteld dat de Belastingdienst verwijtbaar gedrag heeft getoond.

De **voorzitter**: Wil de heer Van Dijck zijn inbreng afronden?

De heer **Tony van Dijck** (PVV): In dit wetgevingsoverleg is een aantal accijnzen de revue gepasseerd. Heel kort door de bocht wordt vermeld dat de lagere accijnzen voor kleinere brouwerijen kunnen worden afgeschaft. Kunnen wij dat in dit wetgevingsoverleg zo maar even afhameren? Graag hoor ik er wat meer over. Misschien moet wat meer studie worden gedaan. Welke kleinere brouwerijen zouden daardoor mogelijk in de problemen komen? Zoals wij allemaal weten, zijn kleinere brouwerijen toch een cultureel erfgoed.

De heer **Remkes** (VVD): Dit staat niet op de agenda.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Het staat er wel in, in het evaluatierapport over de voortgang van de begroting.

De **voorzitter**: Het staat in het bedrijfsplan 2008-2012.

De heer **Remkes** (VVD): Volgens mij staat het in een aparte brief. Daar zijn vragen over gesteld.

De **voorzitter**: De staatssecretaris zal er in zijn antwoord op ingaan.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Misschien heb ik wat gemist. De Kamer heeft vragen gesteld over een brief die is gekomen. Daar krijgen wij antwoord op. Wat de heer Van Dijk zegt is nog absoluut niet het geval. Die kleine brouwerijen blijven bestaan en het gaat goed met ze.

De **voorzitter**: De staatssecretaris zal erop ingaan.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik luister altijd graag naar de voorzitter, ook als het mij niet uitkomt. Ik zou niet genoeg verbeelding hebben om bij het denken over wat er in een organisatie allemaal fout kan gaan de dingen te verzinnen die bij de Belastingdienst niet fout zijn gegaan. Als je bepaalde dingen verwerkt hebt, denk je nog dat het niet meer kan voorkomen. Maar dan komt er weer het bericht dat doordat er niet is proefgedraaid 730.000 aangiften opnieuw ingediend moeten worden. Dat ontstijgt mijn verbeelding in grote mate. Het gebeurt even goed. Ik hoop dat daar toch eens een eind aan komt.

De Belastingdienst is een belangrijk onderdeel van het ministerie van Financiën. 31.000 van de 33.000 mensen zijn er werkzaam. Daarom concentreren wij ons ook zo op de Belastingdienst. De Algemene Rekenkamer constateert zeven onvolkomenheden, waaronder een ernstige, namelijk het financieel beheer van de toeslagen. Dat moet op korte termijn veranderen. Om het vertrouwen van de burger in de overheid te waarborgen en te bevorderen is een betrouwbare Belastingdienst noodzakelijk.

De vaste commissie voor Financiën heeft op 23 mei het verzoek gedaan periodiek gegevens te mogen ontvangen over de vereenvoudigingsoperatie van de Belastingdienst. Ik dacht dat de heer Vendrik daarop doelde voordat hij naar het andere, nog belangrijkere debat ging. Hoewel wij nog geen bevestiging ontvangen hebben van de staatssecretaris, gaan wij ervan uit dat wij de gegevens die in de brief zijn gevraagd ook krijgen. Als ik de inhoud van de stukken goed in mijn hoofd heb, zou er tweemaandelijks gerapporteerd worden. Vandaar, dat ik het wat kort houd. De staatssecretaris zal hier waarschijnlijk nog vaker zitten dan hem lief is, waarschijnlijk naar aanleiding van de rapportages. Misschien zit hij hier juist wel omdat het hem lief is, omdat de zaken goed gaan en hij kan melden dat hij alles onder controle heeft.

De centrale vraag van mijn fractie is of de structurele aanpak die de Belastingdienst voor ogen heeft de juiste aanpak is. Wij onderschrijven het principe van een aanpak met een vierluik, zoals in het jaarverslag is aangegeven.

De problemen bij de toeslagen en loonaangiften concentreren zich bij de toekenning van de toeslagen. Zoals aangegeven in de tweede halfjaarrapportage heeft zich een tiental serieuze "damages" voorgedaan in de periode van 1 februari 2008 t/m 13 mei 2008. Het toezicht loopt achter. Er is grote kans op fouten bij het definitief toekennen van de toeslagen. Kan de staatssecretaris aangeven hoe het er nu mee staat?

Het moge duidelijk zijn dat de vereenvoudiging van de huidige organisatie de komende tijd beter moet gaan. Een belangrijk onderdeel is de vooringevulde aangifte.

Automatisering speelt daarbij een belangrijke rol. Hoe wordt ervoor gezorgd dat de invoeringsproblemen tot een minimum beperkt worden? Kortom, welke lessen zijn in dit traject uit het verleden te trekken?

Laat ik een ding duidelijk zeggen. Ik hoorde de heer Tang zeggen dat alle problemen op het conto van anderen te schrijven zijn en niet op dat van de PvdA. Ik herinner mij moties en amendementen waar ook hij voor gestemd heeft. Een proces uit het verleden is fout gelopen. Wij dragen hier allemaal verantwoordelijkheid voor. Mijn fractie wil gewoon zorgen dat het gaat lopen. Wij moeten niet alleen maar met de vinger wijzen. Wij hebben zelf ook een aantal dingen veroorzaakt. Ik ga daar niet verder op in.

De heer **Tang** (PvdA): Ik vind dit niet erg van klasse getuigen. De voorganger van de heer De Nerée op dit dossier, de heer Kortenhorst, heeft gewoon ruitertlijk toegegeven dat hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid bij het vorige kabinet lag, vanwege de bezuinigingen die werden doorgevoerd en de uitbreiding van taken. Waarom houdt de heer De Nerée niet vast aan die lijn? Ik heb het ook geconstateerd en eraan gerefereerd. Ik heb eraan toegevoegd dat de problemen niet los te zien zijn van de reorganisatie van de Belastingdienst. Het is dus niet alleen de schuld van de Haagse politiek. Voorts wil ik toch even opgemerkt hebben dat vanuit de fractie van de PvdA steeds is gewaarschuwd voor problemen bij de invoering van de toeslagen. Die moesten echter door roeien en ruiten worden doorgedrukt. Dat heeft ook de Algemene Rekenkamer bij mijn weten aangegeven. Ik vind het storend als de feiten hier geweld aan worden gedaan.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik ben laatst eens nagegaan wat er sinds 2002 aan nieuwe taken door de Kamer aan de Belastingdienst is opgedrongen. Er werd altijd gezegd dat het wel zou kunnen, maar dat er dan geld bij moest komen. Ik heb helaas de cijfers niet bij mij, want ik dacht dat het onderwerp niet aan de orde zou komen. Uit mijn hoofd is er sinds die periode 1,2 mld. extra naar de Belastingdienst gegaan om een aantal problemen op te lossen. Ik weet dat de invoering van de toeslagen tot een probleem leidde, maar ik kan mij ook een paar moties van de heer Crone herinneren waarin over verzilvering werd gesproken. Laten wij elkaar niet de schuld gaan geven, laten wij gewoon zorgen dat het een stuk beter gaat met de Belastingdienst.

De heer **Irrgang** (SP): Ik moet de heer Tang bijvallen. De heer De Nerée loopt weg voor zijn historische verantwoordelijkheid voor de problemen bij de Belastingdienst. De kabinetten-Balkenende I en II bezuinigden op de Belastingdienst. Onder hun politieke verantwoordelijkheid werd begonnen met reorganisatie. De zorgtoeslag werd ingevoerd: vijf miljoen toeslagen omdat men geen inkomensafhankelijke zorgpremie wilde. De huurtoeslag werd ingevoerd als vervanging van de huursubsidie. Dat is allemaal gebeurd onder verantwoordelijkheid van het CDA. Ook staatssecretaris Wijn was van het CDA.

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **Irrgang** (SP): Ik hoor hem nog zeggen: het is krap, maar het kan. De heer De Nerée kan nu niet zeggen

dat het CDA geen bijzondere verantwoordelijkheid heeft voor de problemen bij de Belastingdienst.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik ontloop de verantwoordelijkheid van het CDA niet. Dat heb ik net ook niet gezegd. Maar laten wij niet net doen alsof maar een paar mensen verantwoordelijk zijn en anderen ook niet hebben meegewerkt aan de problematiek die er nu is. Wij hebben in die periode ook 1,2 mld. extra middelen voor de Belastingdienst beschikbaar gesteld. Ik zal zien of ik die cijfers gemakkelijk terug kan vinden in de stapels op mijn bureau. De bedoeling is vooral dat wij er uit komen. Daar zitten wij hier voor en daar streven wij met z'n allen naar.

De heer **Irrgang** (SP): De heer De Nerée heeft het nu over 1,2 mld. erbij, maar het klopt toch dat de kabinetten Balkenende I en II door middel van taakstellingen bezuinigd hebben op de uitvoeringsorganisatie van de Belastingdienst? Of wil hij dat nu ontkennen?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Er zijn taakstellingen geweest. Ik meen dat de Belastingdienst bij een aantal taakstellingen gedeeltelijk gespaard is gebleven, dus minder taakstellingen opgelegd heeft gekregen dan andere diensten. Er stond tegenover dat nieuwe taken konden, maar dat er geld bij moest. Zo uit mijn hoofd gezegd is er 1,2 mld. naartoe gegaan.

De heer **Remkes** (VVD): In 2003 is de dienst niet gespaard gebleven.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): In 2003 misschien niet, maar in andere jaren wel. De heer Remkes weet het veel beter, want hij was toen verantwoordelijk voor_

De **voorzitter**: Ik verzoek de heer De Nerée zijn betoog voort te zetten.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Voor de vereenvoudiging van de toekomstige organisatie wordt, met een heel moeilijke kreet, nu vooral gedacht aan complexiteitsreductie en automatiseringsreductie. In hoeverre denkt de staatssecretaris echter ook aan aanpassingen binnen het management en de organisatie van de Belastingdienst?

Er is een proces gaande tot vereenvoudiging van de wetgeving, bijvoorbeeld ten aanzien van de toeslagenwetgeving. De plannen van het kabinet op dit terrein worden uit het jaarverslag nog niet echt helemaal duidelijk. Welke vereenvoudiging van de wetgeving heeft de staatssecretaris nog meer voor ogen?

Kan de staatssecretaris uitleggen hoe de vierdelige aanpak in zijn ogen tot structurele verbetering leidt? Binnen hoeveel tijd kunnen wij concrete verbeteringen verwachten? Misschien is dit onderwerp van de tweemaandelijksse rapportage.

Ik heb nog enkele specifieke vragen naar aanleiding van het jaarverslag. De Algemene Rekenkamer heeft aangekondigd dat zij een bezwaaronderzoek zal instellen. Die zal ook worden gericht op de regeling bedrijfsvoeringsprocessen bij de Belastingdienst. In hoeverre worden volgens de staatssecretaris de problemen bij de processen van de Belastingdienst veroorzaakt door het

nog steeds bestaande systeem van zelfsturing? Als daar geen sprake van is, wat is dan volgens de staatssecretaris het grootste probleem bij de reguliere processen? Over het beheer rond de automatisering vraag ik hoe het precies zit met de gesignaleerde problemen wat betreft toetsing en contra-informatie, alsmede de beveiliging van gegevens. Uit het antwoord op onze vragen blijkt dat dit geleid heeft tot 35 meldingen van integriteitsinbreuken. Hoe ernstig waren deze inbreuken? Hebben zij tot disciplinaire maatregelen of zelfs tot ontslagen geleid? Wat staat ons de komende jaren nog te wachten? Zo staat in het rapport van de Algemene Rekenkamer dat het proces van heffen enerzijds en het proces van beschikken en betalen anderzijds in 2007 niet goed op elkaar waren aangesloten. Dit leidt tot een onzekerheid van 255 mln., waardoor pas dit jaar de aansluiting kan worden gemaakt. De staatssecretaris geeft in antwoord op onze vragen hierover opmerkelijk genoeg aan dat er geen verschil zou zijn en dat nader uitzoeken achterwege kan worden gelaten. Hoe kan er dan een onzekerheid van 255 mln. zijn?

Het terugvorderen van ten onrechte uitgekeerde toeslagen kan vervelende gevolgen hebben voor huishoudens met lage inkomen. De fractie van het CDA heeft op dat punt al meer stappen gedaan om te kijken hoe wij dat binnen de perken kunnen houden. In het jaar 2007 is de nadruk gelegd op het definitief toekennen van de toeslagen uit 2006. Wij hebben begrepen dat bij de voorlopige toekenning over 2007 op basis van de ontwikkelingen rond de toekenning van toeslagen in 2006 mensen op "geen recht-lijsten" en signaleringslijsten zijn geplaatst. Kan het kabinet hiermee voorkomen dat burgers de volledige toeslag over 2007 moeten terugbetalen? Zullen de lijsten zodanig zijn dat zij niet uitbetaald worden?

Wij hebben gevraagd of de vrijplaatsenproblematiek is opgelost. De minister geeft wel een antwoord, maar is niet erg concreet. Hoe staat het er nu eigenlijk mee? In een aantal antwoorden wordt aangegeven dat geconstateerde fouten en onzekerheden binnen de tolerantiegrenzen vallen. Dat is waar, maar als het een paar keer wordt gezegd, lijkt het te worden gebruikt als een argument dat het allemaal wel meevalt. Ik wil hier een reactie op van de staatssecretaris.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Je hoeft als Kamerlid niet vrolijk te worden van alle stukken die je toegestuurd krijgt, maar soms kan dat. Toen ik echter het rapport van de Algemene Rekenkamer over het departement van Financiën las, met name de opmerkingen over de Belastingdienst, was het tegendeel het geval: diep droevig. Nu hadden wij dat ook wel kunnen verwachten, gelet op alles wat eraan voorafging. Wat ik absoluut niet begrijp is dat in de antwoorden op schriftelijke vragen over de problemen met de huursubsidie/huurtoeslag wordt gesteld dat er pas iets over te zeggen is als het proces van definitief toekennen is afgerond. In abstracto begrijp ik dat wel, maar op het moment van antwoorden was dat proces natuurlijk al in vergaande mate afgerond. Er kon analytisch wel meer over gezegd worden dan nu is gebeurd. Als de oorzaak het terugdringen van het niet-gebruik als gevolg van de nieuwe systematiek is, zou ik cynisch kunnen zeggen dat het beoogd beleid was. Als de oorzaak is dat te hoge voorschotten zijn toegekend, komt

daar bij de terugbetaling natuurlijk een grote sociale problematiek achter weg.

Het nieuwe automatiseringssysteem houdt daar verband mee. De staatssecretaris heeft steeds aangegeven dat het in november operationeel moet zijn. Lukt dat? Ik heb overigens begrepen dat met de bouw van het systeem hetzelfde bedrijf is belast dat met de bouw van het oude systeem belast was. Klopt die informatie?

Mijn tweede onderwerp is het toezicht op de omzetbelasting, met name de negatieve aanslag. Op pagina 20 van het jaarverslag staat dat alle toezichtdoelen 2007 zijn gerealiseerd, maar dat geldt toch niet voor dit toezichtdoel. Daarvan wordt gezegd dat vanwege capaciteitsgebrek niet in alle opzichten aan de controledoelen kon worden voldaan. Hoe zit het met die capaciteit? Is die inmiddels hersteld?

Het derde thema is dat van de geschrapte prestatie-indicatoren. Toegezegd is dat twee indicatoren zullen worden opgenomen, maar over de aanbeveling van de Algemene Rekenkamer om indicatoren toe te voegen voor het toezicht op toeslagen zeggen de bewindslieden in hun reactie dat in het begrotingsjaar 2009 een eerste invulling zal worden gegeven. Ik ga ervan uit dat in de begroting 2009 die indicatoren gewoon worden opgenomen, zodat wij er bij de begrotingsbehandeling over kunnen spreken.

Over verbetering zegt de staatssecretaris dat een lange adem nodig is om de gewenste situatie te bereiken. Daarna wordt het jaar 2017 genoemd. In het bedrijfsplan 2008-2012 wordt een ander tijdstip genoemd, namelijk 2015, voor de verschuivende oriëntatie, van belastingwetgeving naar bedrijfsfuncties.

In het jaarverslag treffen wij een paar beleidsprioriteiten aan. Ondernemers moeten bijvoorbeeld meer dan tot nu toe merken dat vermindering van de regeldruk echt zoden aan de dijk zet. Dan zul je net geconfronteerd zijn geweest met het verloren gaan van gegevens of met de discussie over de verpakkingenbelasting! Op pagina 14 gaat het over de verbetering van de dienstverlening aan burger en bedrijf. De geplande resultaten zijn gehaald. Het is dan wel aardig om bijvoorbeeld onderzoeken van SRA of van VNO-NCW erop na te lezen hoe dat op de werkvloer wordt ervaren. De beleving is daar toch bepaald anders.

De oorzaken van de problematiek genoemd in het Beheersverslag liggen volgens mij dieper dan dat het een kwestie zou zijn van organisatie en geld. Wij lezen dat er in de afgelopen periode ongeveer duizend formatieplaatsen bij zijn gekomen bij de Belastingdienst. Ik neem aan dat een belangrijk deel daarvan samenhangt met de toeslagensystematiek. Misschien kan de staatssecretaris een nadere duiding geven van de richting daarvan.

Ook aan het bedrijfsplan 2008-2012 zijn aardige citaten te ontlenuen. Omdat ik het volgende citaat niet snap, krijg ik er graag een toelichting op: "Ook de politiek kan haar wens om administratieve lasten te verminderen of andere beleidswijzigingen te realiseren niet meer altijd met de gewenste snelheid tot stand brengen, vanwege het complexe stelsel dat is ontstaan."

Wat wordt bedoeld te zeggen? Over respect voor burgers en bedrijven en communicatie wordt gezegd dat er een gepaste toonzetting moet zijn. Daar ben ik het natuurlijk mee eens, maar als je sommige brieven van burgers leest, horen die toch in het hoofdstuk "lees en huiver". Dat heeft weinig te maken met een gepaste toonzetting.

Op pagina 31 staat dat centrale sturing op ICT-processen wordt versterkt. De vraag is wat de Belastingdienst op ICT-gebied zelf blijft doen en wat beter door andere partijen kan worden gedaan. Kan de staatssecretaris een toelichting geven?

Op pagina 36 staat dat het uitgangspunt is dat de regelgeving niet te gedetailleerd moet zijn en ruimte moet laten voor uitvoerende ambtenaren. Daarmee ben ik het eens. Als ik het goed zie, raakt dat aan de discussie over de vrijplaatsen. Misschien kan de staatssecretaris ingaan op de balans voor ambtenaren om afspraken te maken. Die is terug te vinden in het klachtenlijstje van de SRA, maar ook van VNO-NCW. Waar hoort die balans te liggen? Op zichzelf ben ik het er overigens mee eens dat er ruimte moet zijn voor het maken van afspraken.

De voorzitter: Kan de heer Remkes tot een afronding komen?

De heer Remkes (VVD): Er is een bedrijfsplan 2008-2012. Dat loopt dus, als het kabinet het politieke leven tenminste zo lang weet te rekken, tot een jaar na het aftreden van het kabinet. Waarop wil de staatssecretaris afgerekend worden wat de Belastingdienst betreft? Dat zou keurig aangegeven kunnen worden in de begroting 2009. Het maakt mij niet uit. Het kan ook prima in de eerste rapportage over grote projecten waar de staatssecretaris mee komt. Linksom of rechtsom, ik wil het zien.

De vergadering wordt van 19.12 uur tot 19.22 uur geschorst.

De voorzitter: Ik stel voor, het aantal interrupties te minimaliseren, tot twee à drie interrupties per persoon, en vervolgens de tweede termijn uitsluitend te richten op eventuele moties.

Staatssecretaris De Jager: Voorzitter. Er zijn heel veel vragen gesteld. Sommige leden hebben hun spreektijd heel effectief benut, door achter elkaar als een mitrailleur allerlei vragen te stellen. Op elke vraag zou ik een half uur kunnen antwoorden. Als mij wordt gevraagd een visie te geven of een stand van zaken uitgebreid weer te geven dan is de vraag in twee seconden gesteld, maar ik kan dan niet binnen mijn spreektijd antwoorden. Vooral de heer Irrgang kan in heel korte tijd heel veel vragen stellen.

De heer Irrgang (SP): De minister van Financiën zei tegen mij dat ik in twee minuten tijd nauwelijks een vraag had gesteld. Nu hoor ik weer het omgekeerde. Als de staatssecretaris mijn vragen niet allemaal kan beantwoorden, vind ik het ook goed als hij dat schriftelijk doet.

Staatssecretaris De Jager: Ik zal zeker schriftelijk terugkomen op vragen waar geen tijd meer voor is. De heer Irrgang heeft bij mij helemaal goed gemaakt wat hij bij de minister van Financiën achterwege heeft gelaten. De ChristenUnie, de PvdA, de SP en de PVV hebben vragen gesteld over het rapport van de Algemene Rekenkamer. Ik bevestig dat ik het heel goed vind dat er een bezwaaronderzoek door de Algemene Rekenkamer wordt ingesteld. Samen met wat al met de Kamer was afgesproken, leidt dat tot drie dingen.

Ten eerste komt er een halfjaarlijkse rapportage – en geen tweemaandelijks; ik kom daarop terug – over de voortgang van het verbeterproces. Het stuk gedateerd op 30 mei, vandaag al geagendeerd, is eigenlijk de eerste versie van de halfjaarlijkse rapportage.

Ten tweede zijn wij op dit moment nog in overleg over de tweemaandelijks statistieken. Hoe wij die tweemaandelijks moeten verstrekken kristalliseert nu uit. Er is technisch overleg met de Kamer geweest, waaruit mogelijkheden zijn gerold in verband met de informatie die de Kamer graag zou willen. Binnenkort zal ik een brief daarover sturen. De wens van de Kamer is om dit direct na het reces, dus vanaf 1 september, aan te vatten. De eerste keer dat wij dat doen zal ik nauwkeurig aangeven wat wij precies verstrekken, door er als het ware legenda bij te doen.

Ten derde komt er het bezwaaronderzoek. Dat is uitgebreider en voor de langere termijn. Het stelt de Algemene Rekenkamer in staat om van binnen uit, samen met de Belastingdienst, de onvolkomenheden die er nog zijn weg te werken. Dat is een heel goede opzet. De inspanning van de Algemene Rekenkamer is ook heel duidelijk. Het zal niet van de ene op de andere dag kunnen. De Algemene Rekenkamer heeft dat bij monde van haar president aangegeven. Het moet nu wel voortvarend worden aangepakt. De Belastingdienst levert zijn volle medewerking, niet alleen omdat het moet. Uiteraard is het de bevoegdheid van de Algemene Rekenkamer en de Tweede Kamer om het te doen. De Belastingdienst doet dat ook omdat ik erin geloof om het zo te doen. Wij zetten er de schouders onder.

In het vereenvoudigingsproces is een aantal luiken te onderscheiden. Wij hebben daar al meermalen over gesproken met de Kamer. Het staat absoluut buiten kijf dat ik de vereenvoudiging van de wetgeving belangrijk vind. Ik begrijp heel goed dat de heer Van Dijck zegt dat dit eerst moet gebeuren en daarna pas iets aan de ICT. Dat is een psychologische volgorde. Als de tijd ons gegund zou zijn, zouden wij het zo moeten doen. Het gaat dan echter nog veel langer duren. Bijvoorbeeld het toeslagensysteem is er zodanig aan toe, dat wij menen de toeslagen sterk te moeten vereenvoudigen. Dat is niet een beleidsverantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Financiën, maar van andere bewindspersonen. Wij kunnen niet op het vereenvoudigen van de wetgeving over toeslagen wachten om een nieuw toeslagensysteem te bouwen. Daar zijn wij al mee begonnen. Ook op een aantal andere punten kunnen vanuit de huidige systematiek verbeteringen in de ICT-architectuur worden aangebracht. Bij de bouw van de nieuwe architectuur proberen wij wel rekening te houden met wat wij snel kunnen aanpakken. Wij zijn het dus eigenlijk wel eens met de wijsheid van de Kamer dat eerst de wetgeving zou moeten worden veranderd, daarna de processen moeten worden ingericht en pas daarna de inrichting van de ICT-architectuur aan de orde komt. De problematiek is daarvoor op een aantal onderdelen te nijpend. Daarom worden de vier luiken, inmiddels vijf luiken, niet volgtijdelijk afgehandeld, maar wordt een aantal dingen tegelijkertijd opgepakt.

De ChristenUnie en de Partij voor de Vrijheid hebben een vraag gesteld over de ervaren pakkans. Ik wil niets bagatelliseren om te zeggen dat de Belastingdienst alles zo goed doet. Er gaat ook van alles niet goed. De heer Irrgang heeft even gerefereerd aan de core competentie aan de fiscale kant van de Belastingdienst: het ophalen

van geld. Dat blijkt de Belastingdienst nu juist erg goed te doen. De Belastingdienst haalt in 2007 weer meer geld op dan in 2006. In 2008 verwachten wij weer meer geld op te halen dan in 2007. Ook blijkt niet uit de cijfers dat de compliantie van belastingplichtigen achteruit holt. Ik deel volledig met de Kamer dat er heel erg veel moet worden verbeterd. Zij kent mijn gevoel van urgentie. Het is echter belangrijk om te constateren dat het op dit punt goed gaat. Stel je voor dat wat bij de toeslagen soms niet goed gaat ook bij de perceptie van belastingen niet goed zou gaan. Wij hebben het over 135 mld. aan belastingen en rond de 40 mld. aan premies werknemersverzekeringen. Wij lopen dus een enorm risico als het echt niet goed gaat. Dan heb je het al gauw over een paar miljard euro. Gelukkig is die orde van grootte niet aan de orde.

De ervaren pakkans is gestegen van 67% in 2006 naar 72% in 2007. Dat zou een indicatie kunnen zijn van een extra inspanning op het gebied van toezicht. Ik kom daarop terug. In 2007 is het toezicht door de Belastingdienst vergroot. Ik hoop dat ook de komende jaren de ervaren pakkans er niet op achteruit gaat. Het is moeilijk om te zeggen wat de echte pakkans is. Wij weten niet wat wij niet zien.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Bij de behandeling van het Belastingplan hebben wij er al over gesproken dat er vanuit de Belastingdienst zelf signalen zijn dat de pakkans bij het beschikbare toezicht op een gegeven moment ophoudt. Men ziet wel meer, maar men doet daar niets aan. Vandaar mijn vragen. De staatssecretaris wil de ervaren pakkans laten stijgen, maar dat is ingewikkeld. De Belastingdienst ziet wel meer, maar zij kan er niet meer aan doen, omdat er kennelijk niet meer inspanning geleverd wordt. Dat slaat uiteindelijk terug op de belastingmoraal.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat wordt natuurlijk continu gemonitord. De Belastingdienst en de douane hebben historisch bij uitstek een aanpak van op risico gebaseerd toezicht. Niet iedere aanslag wordt door een inspecteur punt voor punt doorgenomen. Aan de hand van risicogebaseerde selectie worden echter heel veel controles uitgevoerd. Bijvoorbeeld het aantal boekenonderzoeken is in 2007 gestegen, terwijl het daarvoor jaar in jaar uit daalde. Dat is een trendbreuk. Nog belangrijker is misschien dat wij veel meer naar de actualiteit gaan. Je kunt de compliantie behalve door repressie, het aantal controles, ook bevorderen door de ondernemer in een vroeger stadium bij de hand te nemen. Bijvoorbeeld over de loonbelasting controleren wij nu niet over twee, drie en vier jaar terug, maar samen met de administratie van de onderneming wordt ook naar het huidige jaar gekeken. Daarbij is men niet zozeer gericht op het opleggen van boetes, maar wel op het bevorderen van een goede loonadministratie. Enerzijds wordt daarmee de compliantie bevorderd en anderzijds de kwaliteit van de loongegevens, die steeds meer bepalend is voor de kwaliteit van de dienstverlening op andere gebieden, zoals toeslagen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de Irrgang zijn vraag meteen te stellen en geen inleiding op de vraag te houden. Dat is niet noodzakelijk.

De heer **Irrgang** (SP): Mijn vraag gaat over de stand van

het toezicht. Hoe weet de staatssecretaris dat wij niet miljarden mislopen? Hij zegt zelf dat er dingen zijn die de Belastingdienst niet weet. Als hij de echte pakkans niet weet, kan hij dat volgens mij ook niet weten. De staatssecretaris zegt dat het aantal boekenonderzoeken in 2007 is gestegen. Ik hoor ook wel eens van binnen de Belastingdienst dat de diepgaandheid van het boekenonderzoek wat kan afnemen, zodat het aantal boekenonderzoeken kan stijgen. Gebeurt dat?

Staatssecretaris **De Jager**: Dat laatste gebeurt bij mijn weten niet, anders dan ik heb aangegeven. Het type onderzoek verandert in die zin dat het actueler wordt gemaakt. Bij mijn weten zijn de cijfers over de klassieke boekenonderzoeken niet bewust verminderd. De onderzoeken zijn niet minder diepgaand. De Belastingdienst bespreekt de risicoselectie over verschillende groepen. Waar zijn er fiscale risico's? Waar zijn die groter? Waar is inspanning voor extra toezicht nodig? Bij een bepaald belastingmiddel kan één fte misschien een behoorlijke extra opbrengst genereren. De perceptiekosten van de Belastingdienst zijn 2% à 3%. Je kunt niet zo maar zeggen dat een fte ad € 50.000 twee of drie ton extra belasting opbrengt en dat dit dan een goede investering is. De perceptiekosten van de incrementele belasting zijn dan erg hoog. Wij zien dat het ophalen van een extra euro belasting veel duurder is dan het gemiddelde. Wij hebben absoluut niet het idee dat wij easy money ergens laten liggen. Het staat wel buiten kijf dat extra toezicht extra middelen kan genereren. Maar dat is niet heel gemakkelijk.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De staatssecretaris zegt dat er risicoselectie plaatsvindt. Dat moet af en toe ook. Uit de schriftelijke vragen kan blijken hoe er wordt geselecteerd bij bijvoorbeeld de omzetbelasting. Als die niet worden aangepast, krijg je niet veel extra binnen, want iedereen zorgt dan binnen de marges te blijven.

Staatssecretaris **De Jager**: Die vraag is gesteld. Ik kom erop terug. Jaarlijks worden afspraken met het Openbaar Ministerie gemaakt over het aantal aan te leveren zaken. De beslissing om te seponeren is echt voorbehouden aan het OM. De Belastingdienst heeft op dat punt geen bevoegdheid. In het geval van een sepot wordt door de Belastingdienst veelal alsnog actie ondernomen op fiscaal gebied, door een navordering in te stellen en een boete op te leggen. Als het OM niet het strafrechtelijke traject ingaat, kan alsnog het administratiefrechtelijke traject worden gevolgd. Bij FIOD-ECD is geen tekort op het punt van de fiscale risico's.

Over het toeslagenproces is een aantal vragen gesteld. Iedereen heeft dat onderwerp wel aangeraakt. Kennelijk bestaat het misverstand dat er zoveel teruggevorderd moet worden doordat de Belastingdienst zoveel fouten maakt. Voor het overgrote deel is dat niet het geval, zo zeg ik de heer Van Dijck. De burger vraagt in het jaar T min 1 een toeslag aan. De wetgever heeft bepaald dat hij daarbij zijn jaarinkomen in jaar T moet inschatten. Dat is vooraf niet te toetsen door de Belastingdienst. Het is de inschatting van de burger. Inherent aan de systematiek is dat de Belastingdienst niet anders kan dan de toeslag uitbetalen op basis van de inschatting van de burger in het jaar T. Zijn er wijzigingen in het inkomen, dan wordt de burger geacht die zelf door te geven. De Belasting-

dienst gaat pas in jaar T plus 1 controleren en toezicht uitoefenen. Als het goed is, weet de burger welk inkomen hij op dat moment geniet. Na afloop wordt in het jaar T plus 1 het werkelijk genoten inkomen gebruikt voor de definitieve toekenning. De Belastingdienst gaat dan met zijn bestanden onderzoeken of de burger een juiste opgave heeft gedaan. Blijkt dat er meer inkomen is genoten dan de burger heeft aangegeven, dan volgt een terugvordering. De heer Tang gaf al aan dat vooral bij de huurtoeslag een klein verschil met het geschatte inkomen grote gevolgen kan hebben. Het is net een afgrond waarin je valt. Een euro inkomen verschil kan tot een bloedbad leiden. Ik kan daar niets aan veranderen, maar ik kan het probleem wel doorgeleiden naar de beleidsverantwoordelijke minister. Het desbetreffende beleid wordt absoluut niet door mij gemaakt. Ik heb er geen enkele invloed op. De uitvoering kan leiden tot harde consequenties, want de verfijnde schalen die er bij andere toeslagen wel zijn is hier niet. Ik ben het absoluut eens met de heer Tang dat hier goed naar gekeken moet worden.

De heer **Tang** (PvdA): Bij de huurtoeslag is het natuurlijk wel misgegaan. Maak je een vergelijking met andere toeslagen, dan is er geen spreiding rondom het gemiddelde. Er is een scheefheid naar een kant. Het kan te maken hebben met de afgrond waarover de staatssecretaris sprak. Het kan er ook heel goed mee te maken dat men zijn huur niet goed heeft opgegeven. Daarover is ook al van gedachten gewisseld in de Kamer. De verwarring over huur inclusief en huur exclusief zou hier mede debet aan zijn geweest. Daar moet dus naar gekeken worden.

Er zijn volgens mij twee manieren om tot een oplossing te komen. De eerste is dat, zoals bij de huursubsidie, de gegevens worden aangeleverd door de verhuurders. Zij behoeven dan weinig of niet te worden gecontroleerd door de Belastingdienst. Ten tweede vind ik het heel onbevredigend dat de staatssecretaris zegt dat het probleem moet worden doorgeleid naar de verantwoordelijke minister. Ik vind dat hij moet opkomen voor zijn Belastingdienst. Er worden fouten gemaakt waar de Belastingdienst mee wordt geconfronteerd. Ik zeg keer op keer dat er vereenvoudigd moet worden. De staatssecretaris moet zich dan niet verschuilen achter een of andere minister. Hij moet in het kabinet op de barricade klimmen en er werk van maken. Ik zou willen dat er voor de behandeling van de begroting van WWI een kant en klaar plan lag, opgemaakt in samenspraak tussen de staatssecretaris en de minister. Dit kan gewoon niet langer wachten.

Staatssecretaris **De Jager**: Wie zegt dat ik niet op die barricade klim? Uiteindelijk zal echter de minister van WWI beleidsmatige voorstellen aan de Kamer doen. Zij doet dat namens het kabinet. Ik meen al eerder duidelijk te hebben aangegeven dat ik de complexiteit van de huurtoeslag, maar ook de plotselinge enorme afbouw, zie als een probleem bij de uitvoering. Ik zet mij gaarne in voor een wijziging.

Bij de huurtoeslag is toch vooral het opgegeven inkomen een groot probleem. Het inkomen in jaar T is door niemand van tevoren goed in te schatten. Ook kan niemand het controleren. Terugvorderingen en nabetalingen zijn inherent aan de huidige toeslagensystematiek. De terugvorderingen zijn vaak groter, omdat het kennelijk

eerder gebeurt dat belastingplichtigen meer gaan verdienen dan zijn verwachten dan minder. Ik heb er wel een beeld bij waarom dat zo is.

Op de vraag of de verhuurder weer opgaven kan doen kan ik nu geen antwoord geven. Ik weet niet wat de mogelijkheden zijn en wat in de tijd van de huursubsidie precies werd gedaan. Ik zal samen met mijn collega van WWI de mogelijkheden bekijken.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Het ging mij er vooral om in hoeverre het verwijtbaar aan de belastingplichtige is dat hij een te hoge toeslag heeft gekregen. Als wij de belastingplichtige vragen zijn salarisinkomsten van het volgende jaar op te geven, kan hij dat misschien helemaal niet. Hij moet salarisverhoging krijgen enz. Een ander punt is de communicatie. Wij kennen allen de geluiden van mensen die mutaties wilden doorgeven, maar er niet door kwamen bij de Belastingdienst. Al die aspecten moeten worden meegenomen. De mensen worden nu als zij moeten terugbetalen opgezadeld met een groot probleem, dat hun eigenlijk niet is toe te schrijven.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer De Nerée gaf zojuist al terecht aan dat het een politieke keuze is geweest, ook van de Kamer, om de uitbetalingen op tijd te doen plaatsvinden, ook al was er het risico dat er te veel werd uitgekeerd. Pas daarna zou worden bekeken of de toeslagen terecht waren. Het is niet de vraag of het verwijtbaar en te kwader trouw is, al zal dat wel voorkomen. In heel veel situaties zullen de burgers optimistisch zijn geweest of hebben zij niet kunnen inschatten dat hun inkomen wat zou stijgen. Waarschijnlijk gaat een inkomen eerder omhoog dan omlaag. Dat leidt tot de huidige situatie, die inherent is aan het systeem. De wetgever heeft dat destijds bewust in het systeem vervat. Het werd rechtvaardiger gevonden om in plaats van het oude systeem, waarin werd uitgegaan van jaar T min 2, het actuele inkomen van het jaar T te nemen. Dat dit risico is gelopen kan in ieder geval niet de Belastingdienst verweten worden. Ik begrijp wel dat de burger fouten kan maken. Maar als iemand in een bepaald jaar meer verdient, moet hij ook gewoon inkomstenbelasting bijbetalen, bovenop zijn voorlopige aanslag. Hij moet dan ook heffingsrente betalen. Dat is een logisch systeem. Bijzonder is wel dat ik vanwege deze situatie, waarin de Belastingdienst inderdaad soms niet goed heeft gehandeld als mutaties werden doorgegeven, de heffingsrente niet van toepassing heb verklaard op een heel pakket. De heer Tang wees er al op dat in sommige situaties de invorderingsrente zelfs achterwege is gelaten. Bovendien is betaling op maat nodig, al zal iedere keer in de beschikking uitdrukkelijk worden gewezen op de verschillende mogelijkheden. Dat is zo met de NVVK afgesproken. Het pakket aan maatregelen staat voor mij. Ik hoop dat het voldoende soelaas biedt in de gevallen waarin dat nodig is.

De heer **Remkes** (VVD): De staatssecretaris haalt twee dingen door elkaar. Hij heeft gelijk als hij zegt dat de systematiek niet de Belastingdienst kwalijk genomen mag worden. Wij zouden er echter niet over discussiëren als niet veel te laat bekend was geworden wat er aan de hand is. Daarom heeft de staatssecretaris zijn besluit over de heffingsrente genomen. Die twee dingen moeten los van elkaar gezien worden.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): De staatssecretaris noemt de NVVK. Mijn collega Omtzigt heeft een brief gevraagd over de samenwerking tussen de Belastingdienst en de NVVK, vooral voor mensen die schuldhulpverlening nodig hebben of er dicht tegenaan zitten. Daar hebben wij nog niets over gehoord. Wij willen daar toch graag iets over horen, want juist voor deze mensen komt het keihard aan.

De heer **Tang** (PvdA): Ik sluit mij graag aan bij het punt van de heer De Nerée. Ik wil ook nog even weten hoe het zit met de betalingsregeling op maat. Wie komen daarvoor in aanmerking? Ik heb bijvoorbeeld begrepen dat de belastingschuld van mensen die in de schuldsanering zitten wordt opgeschoven.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is overigens niet de belastingschuld. De materie is vrij complex. Ik zal de samenhang met de betalingsregeling op maat en andere regelingen in een brief aan de Kamer uiteenzetten. Ik zal dan waarschijnlijk nog geen informatie hebben over de NVVK. Wij hebben de heer Omtzigt laten weten dat wij op dit moment nog wachten op informatie van de NVVK, die zelf nog bezig is. Zij houdt een ledenenquête om knelpunten en dergelijke in kaart te brengen. Er is goed overleg geweest tussen de Belastingdienst en de NVVK. De NVVK levert vervolgens informatie aan, op basis waarvan wij samen kunnen optrekken. Zodra die informatie er is, komt er een brief. Als alles samengevoegd kan worden, krijgt de Kamer het in één keer. Als de NVVK meer tijd nodig heeft, zal ik de heer Tang eerst antwoorden over de betalingsregeling op maat.

De heer **Tang** (PvdA): Ik wil die brief graag voor de voorjaarsnota hebben. De definitieve beschikkingen over 2007 komen binnenkort. Als wij nog iets kunnen doen aan de betalingsregeling op maat, moet dat nu gebeuren. Anders heeft het geen zin. Daarom krijgen wij de brief daarover graag voor de voorjaarsnota, liefst met de gegevens over het contact met de NVVK, maar als die er niet zijn, willen wij een aparte brief.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal voor de voorjaarsnota een brief sturen over de betalingsregeling op maat. Als de NVVK ons dan al informatie heeft verstrekt, nemen wij die ook mee. Het antwoord op de interruptie van de heer Remkes is dat de heffingsrente mede is kwijtgescholden vanwege de te late afhandeling van toeslagen 2006. Als er op tijd wordt beschikt moet er natuurlijk heffingsrente in rekening worden gebracht. De periode waarover is kwijtgescholden, is nu echter veel langer, in samenhang met de late toekenning. Volgens De Telegraaf heeft de fiscus een peuter een aanslag gestuurd. Wij hebben bij de krant geprobeerd een burgerservicenummer of andere persoonsgegevens te achterhalen. Omdat dit niet is gelukt, kan ik niet reageren. Tegenwoordig krijg je bij je geboorte al een burgerservicenummer.

De heer **Irrgang** (SP): Via mijn medewerkers heb ik dit voorbeeld een aantal dagen geleden aan uw politieke assistent doorgegeven.

Staatssecretaris **De Jager**: Wij hebben inmiddels contact gezocht met de desbetreffende krant. Mijn ambtenaren

krijgen geen gegevens over deze persoon los. Dan houdt het op.

De heer **Irrgang** (SP): Volgens mij heb ik die aan u gestuurd, maar ik zal ervoor zorgen dat u ze alsnog krijgt.

Staatssecretaris **De Jager**: Persoonsgegevens, naam en adres en dergelijke?

De heer **Irrgang** (SP): Ja.

Staatssecretaris **De Jager**: Er is een vraag gesteld over de onvolkomenheid bij de omzetbelasting. Een onderneming draagt belasting af over de omzet en vordert terug wanneer zij zelf meer heeft betaald aan omzetbelasting dan ontvangen. Als zij meer terugvordert dan zij heeft betaald wordt dat een negatieve aangifte genoemd. De Belastingdienst houdt standaard controles boven een bepaald normbedrag. Dat levert volgens de Algemene Rekenkamer risico's op. Voor de Belastingdienst is dat een ingecalculeerd risico, op basis van een kosten-batenanalyse. Het past in de risicoaanpak. In 2005 is bij een steekproef gebleken dat het vele aangiften met een heel gering belang betrof. De behandeling kostte veel capaciteit. In tegenstelling tot wat wordt gedacht, is het niet zo dat deze ondernemers in het geheel niet worden gecontroleerd. Ook de niet-risicovolle negatieve aangiften vallen in de jaarlijkse steekproef ondernemingen, waarbij aselekt gekozen bedrijven volledig onderzocht worden. Fiscale risico's die buiten de standaardselectie vallen worden dus onderzocht. Dat kan weer aanleiding geven tot het aanpassen van risico-profilering.

Ik wil de door de Algemene Rekenkamer gesignaleerde risico's nog verder verlagen. In de loop van het jaar onderzoekt elke belastingregio specifiek een aantal voorgeselecteerde negatieve aangiften omzetbelasting zonder dat sprake is van normonderscheiding. De niet normoverschrijdende aangiften worden toch onderzocht. Er worden duizend onderzoeken gedaan van gevallen die niet vallen onder de normoverschrijding. De Belastingdienst bekijkt voorts op welke wijze het volgend jaar in de steekproef de niet normoverschrijdende ondernemingen extra aandacht kunnen krijgen. Er wordt op verschillende vlakken aangewerkt. Desalniettemin kan altijd, in risicogerelateerde processen, maar ook in andere processen, iets langdurig buiten beeld blijven zonder dat je je daarvan bewust bent.

De heer **Irrgang** vroeg waarom het nieuwe systeem voor toeslagen in 2009 soepel zou kunnen verlopen. Gisteravond had ik een bijeenkomst met een aantal ICT'ers. Ik begreep dat uit onderzoek bleek dat ICT drie keer te laat, drie keer te duur en drie keer te langdurend was. 50% van alle ICT-projecten zou mislukken. Laat ik er geen doekjes om winden. Ik weet als geen ander dat er risico's zijn voor een tijdige implementatie en dat er kinderziektes kunnen ontstaan. Waarom denken wij dat er geen bloedbaden zullen zijn? Wij hebben een terugvaloptie. Het huidige systeem is gebaseerd op de huidige toeslagensystematiek, die per 1 januari niet wordt gewijzigd. Met een go/no go-beslissing kunnen wij op enig moment beslissen wat te doen. Het huidige systeem wordt verbeterd. Het proces wordt verbeterd. Als per 1 januari 2009 uitstel verstandig lijkt, is uitstel mogelijk.

Begin 2009 kan ook nog met het huidige toeslagensysteem worden gewerkt.

Bij de vorige systeemwijziging was er geen terugval-optie. Het toeslagensysteem moest toen op een bepaalde datum in werking treden. De wet bood geen andere mogelijkheid. Uit het rapport van de Algemene Rekenkamer blijkt dat toen alle testfasen onvoldoende zijn doorlopen. Wij staan nu minder met de rug tegen de muur, dus wij kunnen uitgebreider testen. Als het per 1 januari 2009 niet kan, gebeurt het later. De verantwoordelijkheid voor de beveiligingssystemen berust bij B/CICT. Uiteraard blijven de bewindspersonen van financiën politiek verantwoordelijk voor de organisatie van de Belastingdienst. De beveiliging van gegevens is belegd bij B/CICT.

De heer **Zalm** heeft al aangegeven dat het vijf à tien jaar duurt voordat het perspectief op verbetering wordt bewaarheid. Daar kunnen wij natuurlijk niet op wachten. Ondertussen moeten veel dingen al worden verbeterd. De loonheffing gaat op dit moment al beter. Met ingang van 1 januari 2008 kunnen wij waarschijnlijk al spreken van een werkende keten voor SUB/Walvis. De loongegevens zijn nu van een veel betere kwaliteit dan in 2007. De gegevens over 2007 zijn, zoals wij inmiddels ook weten, van een betere kwaliteit dan die over 2006. Het aantal werkgevers dat uitgevraagd moet worden is in 2007 sterk gedaald. Wij verwachten dat in 2008 structureel 5% van de inhoudingsplichtigen moet worden uitgevraagd. Er moet altijd rekening mee worden gehouden dat een bepaald percentage moet worden uitgevraagd. Er kunnen altijd gekke dingen gebeuren. Inhoudingsplichtigen kunnen fouten maken. Wij zien een daling van de tweede uitvraag. Wij zien een stijging van de kwaliteit van gegevens. Dat in 2007 de kwaliteit van het loonbestand beter is dan in 2006 is prettig voor de toeslagen, die daardoor ook weer beter kunnen worden vastgesteld. Aan wat tot op heden is binnengekomen, zien wij dat het in 2008 weer beter gaat.

Met de toeslagen ging het in 2007 iets beter dan in 2006. Het gaat nu ietsje beter dan in 2007, maar ik ben niet tevreden. De verbeteringen zijn er vooral bij mutaties en bij eerste aanvragen, die sneller worden verwerkt. Nadat het nieuwe systeem, naar verwachting, in 2009 in werking zal zijn getreden, moet het met de toeslagen sowieso weer beter gaan. Het aanpassen en vereenvoudigen van de ICT-architectuur loopt goed, maar de vruchten daarvan zullen pas over een aantal jaren kunnen worden geplukt. Het team ICT-regie en architectuur is inmiddels informeel van start gegaan. Wij zien dat de functie daar beter is belegd dan eerst het geval was.

De heer **Remkes** (VVD): Mijn eerste vraag is: waarom niet half november? Het nieuwe systeem zou half november operationeel zijn. Ik hoor nu verschillende data. De tweede vraag is of de definitieve toeslagen over 2007 en 2008 schoon worden opgeleverd, inclusief handhaving en bewerking.

Staatssecretaris **De Jager**: Het nieuwe systeem kan sowieso pas op 1 januari ingaan. Misschien is het half november operationeel. Voor het daadwerkelijke gebruik is nooit een datum voor 1 januari genoemd. Dat kan ook niet. Wij zijn er wel op voorbereid dat het later pas kan. Het kan op 1 januari, maar het hoeft niet per se op 1 januari.

De heer **Remkes** (VVD): Ik weet niet of ik het zo snel kan vinden, maar ergens in de stukken staat dat het nieuwe systeem half november operationeel zou zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik denk dat bedoeld is dat om het systeem op 1 januari te kunnen gebruiken het al eerder operationeel moet zijn, om de conversies van alle bestanden te kunnen doen plaatsvinden. Wil je op 1 januari kunnen starten, dan zal het systeem half november operationeel moeten zijn. Als het systeem half november nog niet getest operationeel is, zeg ik waarschijnlijk dat wij het niet op 1 januari moeten gaan gebruiken, maar later. Die mogelijkheid hebben wij onszelf verschaft. Wij staan op 1 januari niet met de rug tegen de muur.

De PVV heeft gevraagd hoe lang het zal duren voordat de geconstateerde fouten en onzekerheden waarover de Algemene Rekenkamer rapporteerde zijn opgelost. Ik verwijs naar het schriftelijke antwoord op vraag 13. Hoe is de stand van zaken met de definitieve toekenning van toeslagen over 2007? In de automatiseringsomgeving wordt op dit moment gewerkt aan de voorbereiding van het proces van definitieve toekenning over 2007. 2006 is naar verwachting eind juni afgerond. Vanaf dat moment kan worden begonnen met 2007. Naar verwachting zullen zeven miljoen toeslagen dan definitief toegekend gaan worden, op basis van de desbetreffende loon- en inkomensgegevens. Bij een bepaalde omvang van de verzendingen komt de telefonische bereikbaarheid van de Belastingdienst natuurlijk onder druk te staan. Daarom zullen de beschikkingen gefaseerd verstuurd worden. De mensen gaan bellen op het moment dat zij iets in handen krijgen. De inschatting is dat het massaal definitief toekennen veel sneller kan gebeuren dan over 2006. Wij beginnen begin juli met de toekenningen over 2007. Binnen een paar maanden zullen de beschikkingen zijn verzonden. Voor toeslagen die handmatig moeten worden toegekend zal de termijn langer zijn. Een eerste indicatie is wel dat de handmatige toeslagen eerder zullen zijn vastgesteld dan over 2006 het geval was. Het uitdrukkelijke doel is om het grootste deel van de handmatige toeslagen eind 2008 te hebben toegekend. Dat betekent dat wij in 2007 ongeveer een half jaar eerder klaar zijn dan in 2006. Ik verwacht over 2008 ook weer een verbetering. Als in 2009 het nieuwe systeem werkt, zal de toekenning echt regulier moeten verlopen. In de getallen zijn de verbeteringen duidelijk te zien.

De heer Van Dijck zei dat de foutpaden voor 2007 hetzelfde zijn als voor 2006. In principe is dat zo. Burgers maken bijvoorbeeld fouten, er is spookbewoning, enz. Door de loonaangifteketen te verbeteren wordt dat foutpad al een stuk teruggebracht. Dat is een omvangrijk geheel. Ook het toeslagenproces speelt flexibeler in op de foutpaden. Wij verwachten dat het minder tijd kost om de foutpaden over 2007 te verwerken in vergelijking tot 2006.

De PVV sprak over fouten waarover uit de krant vernomen moet worden. Ik heb al aangegeven dat ik de Kamer ieder halfjaar zal informeren over alle foutjes. Als die echt substantieel zijn, informeer ik de Kamer tussendoor.

De heer De Nerée stelde een vraag over het toezicht op definitieve toekenningen. De Algemene Rekenkamer beveelt aan om zo vroeg mogelijk in het proces met het toezicht te starten. Daarmee wordt voorkomen dat er

achteraf veel moet worden gecorrigeerd. Dat standpunt onderschrijf ik. Het vraagt natuurlijk wel om een afweging. Het is altijd zoeken naar een balans tussen dienstverlening, waarbij de mensen snel hun geld krijgen en het toezicht, waarbij de overheid zich ervan vergewist dat zij het juiste bedrag krijgen. De overheid wil de service bieden dat snel wordt gehandeld omdat een burger piept, als hij kan aangeven wat zijn inkomen en zijn huur zijn. Omdat de woon- en inkomenssituatie van veel burgers in de loop van het jaar nog kan veranderen, kunnen er problemen ontstaan als het toezicht te zwaar wordt opgetuigd. De burger moet dan gaan telefoneren en bezwaar maken, met alle gevolgen van dien. Dat pleit voor een toezicht in een later stadium, bijvoorbeeld als de inkomensgegevens definitief zijn vastgesteld. Wij moeten kijken wat opportuun is.

De Algemene Rekenkamer noemde de werkgeversbijdrage en het toezicht. Dat probleem speelt niet meer, want met ingang van 2007 moet de verplichte werkgeversbijdrage rechtstreeks aan de Belastingdienst worden betaald.

De heren Tang en De Nerée vroegen naar de vereenvoudiging van de toeslagenregelingen. Er liggen al voorstellen over de huurtoeslag in de Tweede Kamer. Het kabinet heeft een verdere vereenvoudiging in beraad. In de halfjaarsrapportage is een aantal voorstellen over de kinderopvangtoeslag opgenomen. In het najaar krijgt de Tweede Kamer voorstellen daarover. Wij spreken met VWS over de zorgtoeslag. Ik merk dat het niet altijd gemakkelijk is om een uitvoeringscomplexiteitsreductie enerzijds te koppelen aan beleidswensen anderzijds. Een ander departement is verantwoordelijk voor dat beleid. De heer Tang kan er zeker van zijn dat ik mijn uiterste best doe om de uitvoeringscomplexiteitsreductie pregnant naar voren te brengen.

De basisuitgaven voor de Belastingdienst zijn van 2,5 mld. in 2002 naar 2,8 mld. in 2007 gestegen. Feitelijk is dat een daling, omdat veel verschillende diensten van andere departementen, bijvoorbeeld die voor de huursubsidie, naar de Belastingdienst zijn overgeheveld. Door een taakstelling van 11% zijn 3500 mensen weggegaan. Dat heette de Remkesregeling, naar de bedenker ervan.

Misschien nog belangrijker is dat met de cijfers niet wordt aangegeven dat in feite wordt beoogd dat de volumetoename bij de Belastingdienst, in tegenstelling tot die bij andere departementen, iedere keer wordt gerealiseerd door productiviteitsverbetering. Over een aantal jaren is het aantal gevallen voor de inkomstenbelasting van vier miljoen naar tien miljoen gestegen. Het aantal ondernemers is van enkele honderdduizenden naar meer dan een miljoen gestegen. Het aantal containers, om iets heel anders te noemen, is over een aantal jaren gestegen vanuit het niets naar tien miljoen. Het stijgt verder naar twintig miljoen. Daarbij moeten zij steeds meer gecontroleerd worden op Europese regels en wordt over verdere regels gediscussieerd met de Verenigde Staten. Daarvoor wordt nooit extra geld beschikbaar gesteld. Bij de Belastingdienst moet dat uit productiviteitsverbetering komen. Als er fundamentele wijzigingen zijn, zoals met de toeslagen, is dat lastig. Het bezwaaronderzoek bij de Belastingdienst is ook gericht op de reguliere bedrijfsvoeringsprocessen. De Algemene Rekenkamer pakt dat redelijk breed op. Het is natuurlijk aan de Algemene Rekenkamer om dat zelf te bepalen. Over de zelfsturing merk ik nog op dat dit een

mogelijk model is voor de werkeunits, maar geen beleidsvoeringseis, laat staan een religie binnen de Belastingdienst. Lang niet alle units hanteren het systeem in de praktijk. Dat is misschien wel eens onduidelijk. Voor massale processen, zoals de centrale administratie en de Belastingtelefoon, is zelfsturing gegeven het karakter van het proces veel minder aan de orde. Dat zijn vaak hiërarchische processen. Het concept van zelfsturing werkt daar veel minder.

De heer **Remkes** (VVD): Staat het concept waar het wel voorkomt binnen de Belastingdienst ter discussie? Is de staatssecretaris bereid in de eerstvolgende rapportage hierover iets aan de Kamer te laten horen?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zeg dat gaarne toe. Het lijkt mij goed om per unit te bekijken wat wel of niet goed werkt. Er wordt weinig voor zelfsturing gekozen, dus het komt niet zoveel voor.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris op een gegeven moment zou zeggen dat het afgelopen was met de zelfsturing. Dan komt er een eind aan dat de een wel zelfsturing heeft en de ander niet.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zie al weer een nieuwe commissie-Dijsselbloem voor mij als de Kamer zich gaat uitlaten over allerlei sturingsmodellen. De vrijheid om te kiezen is wel goed, als het maar geen verplichting van bovenaf of een religie is. Ik zal inzicht geven in de huidige situatie.

De **voorzitter**: Ik kijk naar de klok. Wij zijn al een kwartier te laat. Ik weet niet hoeveel tijd de staatssecretaris nog nodig heeft. Misschien kan de rest ook schriftelijk worden beantwoord.

Staatssecretaris **De Jager**: De vrijplaatsen worden aangepakt. Er worden invorderingsmaatregelen genomen. De Kamer is daar al eens over geïnformeerd. Het huidige ICT-systeem is door de Belastingdienst in eigen beheer gebouwd, namelijk door B/CICT. Er zijn wel enkele ICT-bedrijven ingehuurd, waarschijnlijk op basis van detachering. Een ervan heeft de aanbesteding gewonnen. Er zijn niet zoveel ICT-bedrijven die voor de overheid werken. Een gefuseerd bedrijf, waarvan een van de fusiepartners in het verleden wel eens iets voor de Belastingdienst heeft gedaan, heeft het nieuwe DTS, het nieuwe toeslagensysteem, gebouwd. Er is Europees aanbesteed.

De VVD heeft een vraag gesteld over de uitvoeringsruimte voor ambtenaren versus contra legem. Contra legem mag niet, maar ik ben het met de heer Remkes eens dat er voldoende ruimte moet zijn voor de inspecteur. In het verleden is die misschien wel eens te gering geweest. De inspecteur moet afspraken met bedrijven kunnen maken. De discussie over contra legem mag niet leiden tot puur risicomidend gedrag, waarbij maar geen afspraken meer worden gemaakt. Ik hoor van het bedrijfsleven dat men merkt dat het verbetert. De politiek moet accepteren dat er wel eens fouten worden gemaakt en dat er verschillen tussen inspecteurs kunnen bestaan. Het is mensenwerk, maar er moet enige ruimte zijn.

De heer Remkes sprak over tolerantiegrenzen. In het geval van fouten zijn ze 1% en in het geval van onzekerheden 3%.

Uit de discussie met de minister is het onderwerp administratieve lasten overgebleven. Mijn collega Heemskerk en ik zullen de Kamervragen die daarover zijn gesteld binnen een week beantwoorden.

De **voorzitter**: Wij hadden afgesproken dat wij een tweede termijn uitsluitend zouden gebruiken voor moties.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Er is een aantal vragen niet beantwoord.

De **voorzitter**: Dan geef ik iedereen nog gelegenheid tot het stellen van één vraag.

De heer **Tang** (PvdA): De staatssecretaris gaat in conclaaf over de vereenvoudiging van de huurtoeslag en het gebruik van gegevens van verhuurders. Kan hij de Tweede Kamer voor de behandeling van de begroting van WWI een brief daarover sturen? Ik neem aan dat het traject voor de inkomensafhankelijke ZVW-premie, waarover de staatssecretaris niet heeft gesproken, vergelijkbaar is. Ik hoor daar graag iets over voordat de begrotingen er zijn.

De heer **Irrgang** (SP): Volgens mij zijn twee vragen niet beantwoord. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van bijna alle vragen. Hoe zit het met de autorisaties voor de gegevensbeveiliging die nog niet op orde zouden zijn? Wil de staatssecretaris ook ingaan op de opmerking van het midden- en kleinbedrijf dat het toezicht in het mkb nog niet voldoende zou zijn?

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Mijn vraag hoe ernstig de integriteitsinbreuken – het waren er 35 – waren is nog niet beantwoord. Hebben die tot disciplinaire maatregelen geleid? Een tweede vraag was die naar de 255 mln. die zoek was tussen heffen en innen en beschikken en betalen.

De heer **Remkes** (VVD): De belangrijkste vraag, een politieke vraag, namelijk waar de staatssecretaris in 2011 op afgerekend wil worden, is niet beantwoord. Ik wil wel een paar suggesties doen.

De **voorzitter**: Alleen vragen!

De heer **Remkes** (VVD): Een beetje staatssecretaris zou geïnteresseerd zijn wat de Kamer daarvan vindt.

De **voorzitter**: Dat horen wij dan bij de beantwoording van de vragen.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik zeg toe dat er voor de begroting van WWI een brief komt van de minister van WWI of ons beiden over de huurtoeslag en over de vraag of de verhuurder kan worden betrokken bij het aanleveren van gegevens. Ik zeg ook toe dat de minister van VWS, eventueel samen met mij, een brief stuurt over de inkomensafhankelijke ZVW-premie. Ter vereenvoudiging had ik de vragen met betrekking tot VWS bij elkaar genomen.

Het antwoord op de vraag over het verschil van 255 mln. is de Kamer schriftelijk gestuurd. Ik kan het wel voorlezen. Het is het antwoord op vraag 10.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Dat weet ik, maar het antwoord is buitengewoon onduidelijk. Daarom heb ik er een extra vraag over gesteld. Het heeft geen zin dat antwoord te herhalen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dan zal ik er schriftelijk op terugkomen.

In het Beheersverslag 2007 staat een overzicht van het aantal en de aard van de vermelde integriteitsinbreuken van 2005 t/m 2007. Dat heeft geleid tot disciplinaire maatregelen, waarover de Kamer zal worden geïnformeerd.

Ik zal ook schriftelijk terugkomen op de autorisaties voor de gegevensbeveiliging. Op het toezicht op het mkb ben ik ingegaan in die zin dat ik heb gesproken over het aantal en de aard van boekenonderzoeken. Ik verwacht dat ook het toezicht op het mkb zal verbeteren. Gelet op de enorme toename van het aantal ondernemers, onder meer door de vele zzp'ers, is het een enorme opgave om dat met de mensen die er al zijn te doen. Er wordt hard aan gewerkt. Het toezicht zal steeds meer worden gericht op het midden- en kleinbedrijf. Wij zijn begonnen met het grote bedrijfsleven. In het mkb werken wij per branche. Daardoor komt toezichtscapaciteit vrij bij de Belastingdienst om op de gebieden waarop geen convenanten zijn afgesloten aan het werk te gaan. Bij convenanten is over het algemeen wat minder toezicht nodig.

Uiteraard ben ik benieuwd wat de heer Remkes vindt over mijn afrekenbaarheid. De vereenvoudigingsoperatie, de halfjaarlijkse rapportage over de Belastingdienst die ik heb toegezegd, de verbeteringen op het gebied van de toeslagen en de loonheffingsketen lijken mij voldoende onderwerpen voor de Kamer. Het zullen soms kleine stappen zijn. Bij een tweemaandelijks rapport zal ook wel eens blijken dat een stapje terug is gedaan. Voor de tweede Kamer zal duidelijk zijn dat er structureel sprake is van een verbetering.

De heer **Remkes** (VVD): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Die is op basis van welke criteria en welke variabelen de staatssecretaris afgerekend wil worden. Dat kan bijvoorbeeld zijn dat in het jaarverslag 2010 geen onvolkomenheden meer zullen worden gemeld. Hij moet concreet aangeven waarop hij wil worden afgerekend.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan niet toezeggen dat er geen onvolkomenheden meer zullen zijn. Ik heb wel aangegeven dat het aantal omlaag moet. De omvang van de onvolkomenheden – er is zelfs een ernstige onvolkomenheid bij – moet duidelijk verminderen naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer. Ik ga mij nu niet even vastpinnen op een specifiek aantal.

De **voorzitter**: Ik dank iedereen voor de bijdragen en voor de medewerking aan het debat.

Sluiting 20.28 uur.